

บทที่ ๒

ผู้เสียหายที่แท้จริง

ผู้เสียหายมีความสำคัญในการดำเนินคดีอาญา เพราะการกระทำผิดอาญานอกจากจะกระทบกระเทือนต่อสังคมส่วนร่วมแล้ว ยังกระทบกระเทือนต่อผู้เสียหายโดยตรง ผู้เสียหายจึงควรมีส่วนช่วยในการปราบปรามผู้กระทำผิดโดยเฉพาะในความผิดส่วนตัวแล้ว ผู้เสียหายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิด เพราะถ้าไม่ผู้เสียหาย หรือผู้เสียหายไม่ประสงค์จะดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดแล้ว พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องผู้กระทำผิด (ดู ป. วิอาญา มาตรา ๑๒๐ และ ๑๒๑) ประกอบกับผู้เสียหายเป็นองค์การซึ่งสามารถดำเนินการดำเนินคดีของเจ้าพนักงาน ดังนั้นปัญหาว่าบุคคลใดจะเป็นผู้เสียหายหรือไม่ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔) ได้บัญญัติว่า "ผู้เสียหายหมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง" นอกจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้วศาลฎีกาได้ตีความว่าผู้เสียหายจะต้อง เป็นผู้เสียหายตามกฎหมายคือ "ผู้เสียหายโดยนิตินัย" (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๘/๒๕๓๕ ๒๐ มี.๑๑๒๔) บุคคลใดจะเป็นผู้เสียหายจึงต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ต้องมีการกระทำความผิดอาญา เกิดขึ้น

บุคคลที่จะเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาได้ต้องมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔) ว่า "เนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง" นั้นหมายความว่าความผิดในทางอาญา ทั้งนี้เพราะทำให้ผู้เสียหายมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญา ถ้าเป็นการกระทำผิดในทางแพ่ง ก็จะต้องไปว่ากล่าวกันในทางแพ่งอีกส่วนหนึ่งต่างหาก แต่การกระทำบางอย่างอาจจะเป็นการกระทำผิดทั้งในทางอาญาและในทางแพ่งรวมอยู่ในการกระทำอันเดียวกันก็ได้ เช่น การขับรถโดยประมาทชนผู้อื่นบาดเจ็บสาหัส เป็นทั้งความผิดทางอาญาและเป็นการละเมิดในทางแพ่ง การพิจารณาว่าความผิดใดเป็นความผิดอาญาและได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ต้องพิจารณาตามกฎหมายสารบัญญัติทางความผิดอาญา

๓.๑ ลักษณะของความผิดอาญา การกระทำใดจะถือว่าเป็นความผิดอาญา ต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพราะเป็นหลักที่รับรองกันทั่ว ๆ ไปว่า "ไม่มี ความผิดและไม่มีโทษถ้าไม่มีกฎหมาย (Nullum Crimin, nulla poena, sine lege)" หลักดังกล่าวนี้จึงได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ ว่า "บุคคลจักต้องรับโทษทาง อาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย" เนื่องจากหลักกฎหมาย ที่ว่า "กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง" ไปลงโทษการกระทำที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีกฎหมายบัญญัติความ ผิดนั้นขึ้น เว้นแต่กรณีกฎหมายเป็นคุณแก่ผู้กระทำผิดและเมื่อบทบัญญัติของกฎหมายใดถูกยกเลิก หรือชดเชยรัฐธรรมนูญ แล้วย่อมไม่มีผลบังคับ ซึ่งต่างกับกฎหมายแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์มาตรา ๔ นอกจากการใช้กฎหมายบังคับตามลายลักษณ์อักษรหรือตามความมุ่งหมาย ของบทบัญญัตินั้น ๆ แล้ว เมื่อใดไม่มีกฎหมายโดยตรงก็อาจนำจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น บท กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งหรือหลักกฎหมายทั่วไปซึ่งมิได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรมาใช้ บังคับได้ กฎหมายลายลักษณ์อักษรซึ่งบัญญัติความผิดอาญา ได้แก่ประมวลกฎหมายพระราชบัญญัติ, ประกาศคณะปฏิวัติ, พระราชกำหนดพระราชกฤษฎีกา, กฎกระทรวง, เทศบัญญัติ, ข้อบังคับ สุธาภิบาล, ข้อบัญญัติจังหวัด เป็นต้น

กฎหมายที่บัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรจะมีลักษณะ เป็นความผิดอาญาได้ต้อง เป็นกฎหมาย ที่บัญญัติถึงความผิดและโทษ การบัญญัติความผิด หมายถึงการบัญญัติว่า การกระทำและการ งดเว้นการกระทำอย่างใดเป็นความผิดอาญา การบัญญัติโทษหมายถึงบทบัญญัติที่ว่า การกระทำ หรือการงดเว้นการกระทำใดเป็นความผิดแล้วก็ได้ บัญญัติโทษอาญาไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย และโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ต้องเป็นโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘ ซึ่งบัญญัติว่า "โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำผิด มีดังนี้ (๑) ประหารชีวิต (๒) จำคุก (๓) กักขัง (๔) ปรับ (๕) ริบทรัพย์สิน" กรณีอย่างอื่นนอกจากนี้ไม่ถือว่าเป็นโทษทางอาญา เช่น วิธีการเพื่อ

---

* จิตติ คิงศัทพ์ , คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๑ ตอน ๑ (กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่แสงทองการพิมพ์, พ.ศ.๒๕๑๗) หน้า ๓๕

ความปลอดภัย ได้แก่ กักกัน ห้ามเข้าเขตกำหนด เรียกประกันทัณฑ์บนคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล ห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง การมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา การส่งตัวเด็กไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรม^๒ หรือการไล่ออกจากบริเวณศาล^๓ เป็นต้น

๑.๒ การกระทำเกิดเป็นความผิดอาญา การกระทำที่ประกอบเป็นความผิดอาญานั้น เริ่มต้นด้วยความคิดทบทวนที่จะกระทำ ความตกลงใจการตระเตรียมการลงมือ จนกระทั่งการกระทำสำเร็จเป็นความผิด โดยปกติแล้วความคิดทบทวนที่จะกระทำ ความตกลงใจและการตระเตรียมนั้นยังไม่ถือว่าเป็นการเริ่มต้นการกระทำผิด เพราะการคิดทบทวน การตกลงใจและการตระเตรียมนั้นยังไม่ร้ายแรงพอที่จะกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของชุมชน และเปิดโอกาสให้บุคคลที่คิดตกลงใจและตระเตรียมกระทำผิดไปแล้วกลับใจได้ แต่การตระเตรียมการกระทำผิดที่สำคัญ ๆ บางอย่างกฎหมายก็บัญญัติเป็นความผิดเป็นกรณีพิเศษ เช่น การตระเตรียมเพื่อปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ การตระเตรียมวางเพลิงเผาทรัพย์ เป็นต้น ดังนั้นความผิดอาญาจะเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อใดก็มีความเห็นออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ

ความเห็นทางฝ่ายที่ถือการกระทำเป็นสำคัญ (objective) มีว่า การกระทำจะเป็นความผิดก็ต้องเกิดขึ้นครบองค์เสียก่อนจึงจะถือได้ว่าผู้กระทำมีเจตนาชั่วร้ายอันควรได้รับการลงโทษ แต่ความเห็นทางฝ่ายที่ถือเจตนาเป็นสำคัญ (subjective) ก็ว่า การกระทำได้แสดงเจตนาชั่วร้ายให้เห็นเมื่อใด แม้จะยังไม่สำเร็จเป็นความผิดครบถ้วน ก็ควรจะได้รับลงโทษได้แล้ว การที่จะถือตามลัทธิทั้งสองนี้อย่างเคร่งครัดย่อมเป็นการไม่ถูกต้อง เพราะเพียงแต่มีเจตนาชั่วร้ายเท่านั้น การกระทำที่ทำไปอาจยังไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อชุมชนอันควรต้องถึงกับลงโทษกันในทางอาญา แต่ในขณะที่เดียวกันการกระทำที่ยังไม่สำเร็จผลครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดอาจยังไม่ชัดพอที่จะแสดงเจตนาของผู้กระทำให้เห็นได้แต่ก็อาจสามารถทราบเจตนาของผู้กระทำการนั้นได้โดยอาศัยพฤติการณ์อื่น และการกระทำที่ยังไม่ครบองค์ความผิดนั้นก็อาจมีผลร้ายอันควรที่จะต้องลงโทษบ้างเหมือนกัน ฉะนั้นทางที่ถูกจึงต้องใช้

^๒ บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕, ๓๘

^๓ บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๓

ลัทธินิยมระหว่างทั้งสองลัทธิตั้งคือต้องบีเจตนาชั่วร้ายแสดงออกแล้วพร้อมทั้งมีภาระกระทำซึ่งแสดงให้เห็นอันตรายเข้าขั้นที่ควรจะต้องปราบปรามด้วยการลงโทษอีกด้วย^๔

ดังนั้นความผิดอาญาจึงมิได้เกิดขึ้นเมื่อความผิดสำเร็จแล้วเท่านั้น แต่ความผิดอาญาเกิดขึ้นเมื่อผู้กระทำใดลงมือกระทำความคิด ทั้งนี้ เพราะเมื่อถึงขั้นการลงมือกระทำความคิดถือได้ว่าเป็นการกระทำสำเร็จ แล้วเป็นการกระทำที่เพื่อนคอซุซซัน เป็นอันตรายที่ควรมีการลงโทษจึงเห็นได้จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๐ ว่า "ผู้ใดลงมือกระทำความคิดแต่กระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้นั้นพยายามกระทำความคิด" และวรรคสองว่า "ผู้ใดพยายามกระทำความคิด ผู้นั้นต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น" การลงมือกระทำความคิดแม้กระทำไปไม่ได้ไม่ตลอดหรือกระทำไปแล้วไม่บรรลุผล เห็นได้ว่าการกระทำนั้นยังไม่เป็นความผิดสำเร็จ กฎหมายถือว่าเกิดเป็นความผิดอาญาแล้ว

ปัญหาที่น่าจะวินิจฉัยว่าการกระทำใดจึงถือได้ว่าเป็นการลงมือกระทำผิดซึ่งมีโทษขึ้นพยายามกระทำความคิดนั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยโดยถือหลักว่า การกระทำที่ใกล้ชิดกับผลของการกระทำความคิดสำเร็จ เช่น จำเลยเข้าไปในรั้วบ้านและขึ้นเรือนของเจ้าทรัพย์เตรียมส่วนลงมือคลำหาที่เจาะถอดกลอน พอดีตำรวจมาและจับจำเลยได้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "กริยาการกระทำของจำเลยพ้นเขตเตรียมมาเข้าขั้นต่าง ๆ แห่งการลักทรัพย์ในเคหสถานแล้ว" (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐๓/๒๔๕๐ ๒๑ ขล. ๕๐๕ ที่ ๑๕๒/๒๔๕๑ ๒๒ ขล. ๑๕๓) ซึ่งเห็นได้ว่ากริยาของจำเลยใกล้ต่อองค์ความผิดฐานลักทรัพย์ และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๐๓/๒๔๕๑ ๒๔๕๑ ฎ ๑๓๘๖ วินิจฉัยว่าผู้กระทำ ฯลฯ" ได้กระทำลงจนใกล้ชิดกับผลสำเร็จอันพึงเห็นได้ประจักษ์แล้ว ก็ได้ชื่อว่าจำเลยได้ลงมือกระทำความคิดนั้นแล้ว" แต่ถ้าได้ความเพียงว่าจำเลยถือมีคัมภ์ของจะไปคักปลาในไซของเจ้าทรัพย์เดินไปถึงหน้าไซก็ถูกจับ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "เป็นการสำแดงเจตนาหรือเตรียมการจะลักทรัพย์เท่านั้น เพราะจำเลยยังไม่ได้เริ่มลงมือทำการลักแต่ส่วนใดเลย หรือยังไม่ทันล้วงสิทธิในทรัพย์ของเจ้าของทรัพย์แต่

---

^๔ จิตติ ตึงศภัทย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๕ - ๒๔๖

แต่อย่างไร ก็ยังไม่พอที่จะฟังว่าจำเลยปีติฐานพยายามลักทรัพย์ เพราะเหตุว่าจำเลยยังไม่
ทันได้ล่วงเข้าไปในไซค์กลาของเจ้าทรัพย์ หรือได้ล่วงสิทธิหยิบฉวยเอาปลาในไซของ
เจ้าทรัพย์แต่ประจักษ์ใจ ถึงจำเลยจะมีเจตนาหรือเตรียมการที่จะลักก็แต่ผลของการนั้นยัง
ห่างกับเหตุ และยังไม่ถึงขั้นที่ควรจะมี ความผิดฐานพยายามลักทรัพย์" (คำพิพากษาฎีกาที่
๓๒๓๓/๒๔๗๐ ๑๑ ๒๒ ๓๑๓)" การวินิจฉัยความใกล้เคียงอาจเป็นหลักที่เลื่อนลอยเคลือบคลุม
อยู่บ้าง แต่ก็ไม่มีภาระจะเถียงว่าไม่เป็นหลักที่ถูกต้อง ศาลจึงยังใช้อยู่ตลอดมา"^๕ ซึ่งเปิด
โอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจเป็นกรณี ๆ ไปว่าการกระทำอย่างไรใกล้เคียงผลความสำเร็จหรือ
ใกล้เคียงผลความสำเร็จ การศึกษาจึงต้องอาศัยตัวอย่างที่ศาลได้วินิจฉัยมาแล้วเป็นหลักว่า
แค่ไหนใกล้เคียงกับผลเพียงใด

การกระทำความผิดบางกรณีกฎหมายถือว่า มีผลกระทบบรรเทาต่อความ
สงบเรียบร้อยของประชาชนถึงขั้นที่ควรปราบปรามด้วยโทษอาญา ผู้กระทำความผิดควรได้รับโทษ
โดยบัญญัติเป็นความผิดโดยเฉพาะขึ้นไว้ ถึงแม้ว่าการกระทำนั้นจะยังไม่ถึงขั้นลงมือกระทำ
ความผิด การกระทำความผิดที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถือว่าความผิดอาญาเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อ
ได้มีการเตรียมที่จะกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติความผิดของการกระ
เตรียมไว้หลายความผิดด้วยกันคือ การกระทำความผิดพระชนม์พระมหากษัตริย์ (มาตรา ๑๐๗)
ประทุษร้ายต่อพระองค์หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์ (มาตรา ๑๐๘) ปลงพระชนม์พระ
ราชินีหรือรัชทายาทหรือฆ่าผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (มาตรา ๑๐๙) ประทุษร้ายต่อ
พระองค์หรือเสรีภาพของพระราชินีหรือรัชทายาทหรือต่อว่า กายหรือเสรีภาพของผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ (มาตรา ๑๑๐) เตรียมการเพื่อกบฏ (มาตรา ๑๑๔) การกระ
เตรียมการในหมวดความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร (มาตรา ๑๒๔)
และ เตรียมเพื่อวางเพลิงเผาทรัพย์ (มาตรา ๒๑๕)

การกระทำความผิดบางอย่างจะเกิดเป็นความผิดอาญาได้ต่อเมื่อเป็นการกระทำ
ความผิดสำเร็จเท่านั้น คือ (๑) การกระทำความผิดไม่ต้องมีเจตนาและการกระทำความผิด

---

^๕ จิตติ ตึงศภัทย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐๗

โดยประมาณ เพราะความผิดฐานพยายามหรือกระเตรียมกระทำผิด จะเป็นความผิดต่อเมื่อกระทำ โดยเจตนา ดังนั้นความผิดฐานกระทำโดยไม่เจตนาหรือประมาณจะเป็นความผิดต่อเมื่อความผิด สำเร็จ(๒) ความผิดที่เกิดขึ้นจากกฎหมายบัญญัติให้การละเว้นการกระทำเป็นความผิด เช่น ความ ผิดตามมาตรา ๑๕๘, ๑๕๖, ๑๕๗, ๑๖๒(๓), ๑๖๕, ๑๗๐, ๑๗๑, ๒๑๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญาเป็นต้น ซึ่งความผิดตามมาตราดังกล่าวจะเกิดขึ้นต่อเมื่อได้มีการละเว้นขึ้นแล้วจึงเป็นความสำเร็จ อย่าง ไรก็ดีไม่หมายรวมถึงความผิดที่เกิดโดยการกระทำซึ่งมีการละเว้นเป็นองค์ประกอบด้วย เช่น พยายามฆ่าโคโดยไม่รับอนุญาต และความผิดที่เกิดโดยการกระทำซึ่งอาจกระทำโดยงดเว้นตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๕ วรรคท้าย (๓) ความผิดฐานยกยอก เพราะทรัพย์สินอยู่ในความ ครอบครองของผู้ยกยอกอยู่แล้ว เบียดบังเอาทรัพย์สินเป็นของตนความผิดเกิดขึ้นเมื่อความผิดสำเร็จ (๔) การกระทำความผิดจะเกิดขึ้นเมื่อกระทำซ้ำ ๆ กัน เช่น มาตรา ๒๘๑, ๒๘๖(๑) แห่งประมวล กฎหมายอาญา (๕) ความผิดบางฐานแม้กระทำสำเร็จแล้วยังไม่เป็นความผิดโดยเด็ดขาดจนกว่า จะพ้นเวลาหรือพฤติการณ์อื่นอีกระยะหนึ่งจึงจะเกิดความผิดขึ้น เช่น ความผิดฐานออกเช็คโดยมี เจตนาไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คแล้ว ความผิดไม่เกิดขึ้นจนกว่าธนาคารจะได้ปฏิเสธการใช้เงิน ตามเช็ค ความผิดจึงจะเกิดขึ้น

๒. บุคคลนั้นได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิด

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ย่อมต้องก่อให้เกิดผลเสียหายจากการกระทำ ผิด และจะต้องมีผู้ได้รับความเสียหายในผลเสียหายนั้นโดยทั่วไปแล้วผู้ที่ได้รับความเสียหายจาก การกระทำผิดอาญา คือ รัฐ กฎหมายจึงได้บัญญัติให้รัฐมีอำนาจดำเนินคดีอาญาแผ่นดินทุกคดี ส่วนเอกชนบุคคลใดจะมีอำนาจในการดำเนินคดีก็ต้อง เป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการ กระทำผิด ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔) บัญญัติว่า "ผู้เสียหาย หมายถึงบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง" จากบทบัญญัติดังกล่าว มีปัญหาที่จะต้องพิจารณาว่าอะไรเสียหาย และผู้ที่ได้รับความเสียหายอย่างไร เป็นผู้เสียหาย จาก แนวคำพิพากษาศาลฎีกาไม่ได้ให้อำนาจผู้ได้รับความเสียหายทุกคนที่จะดำเนินคดีอาญา เช่น จำเลย ออกเช็คชำระหนี้ให้แก่บริษัท ท. เมื่อเช็คขึ้นเงินไม่ได้ เพราะธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ม.ผู้จัดการ บริษัท ท.ได้เอาเงินส่วนตัวชำระให้บริษัท ท.แทนแล้วรับเช็คดังกล่าวมาครั้งนี้ ม.ได้รับเช็คหลังความผิด

เกิดขึ้นแล้ว ม. จึงไม่ใช้ผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑ - ๑๕/๒๕๑๖ ๒๕๑๖ ฎ ๑๘) จำเลยกู้เงินโจทก์โดยมอบใบทะเบียนเรือให้โจทก์เป็นประกัน แล้วจำเลยแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนว่าใบทะเบียนเรือหาย ทำให้จำเลยขายเรือได้โดยไม่ต้องใช้ใบทะเบียนฉบับที่อยู่ที่โจทก์ เมื่อการแจ้งความเท็จเป็นเรื่องที่จำเลยกระทำต่อเจ้าพนักงานและตามคำสั่งความจำเลยมิได้แจ้งเจาะจงกล่าวถึงโจทก์ อันจะถือว่าโจทก์ได้รับความเสียหายโดยตรง โจทก์จึงไม่ใช้ผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๖๑/๒๕๑๗ ๒๕๑๗ ฎ ๘๗๖) การที่จำเลยทำใบปิ่นของกลางที่ใช้ฆ่าผู้ตายสูญหาย บุตรและมารดาผู้ตายไม่ใช้ผู้เสียหายฟ้องขอให้ลงโทษ จำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๔๒ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๕/๒๕๑๗ ๒๕๑๗ - ฎ ๘๐๕) การวินิจฉัยของศาลฎีกาทำให้ต้องพิจารณาว่าผู้ใดได้รับความเสียหายอย่างไรจึงจะมีอำนาจดำเนินคดีอาญาซึ่งอาจแยกหลักพิจารณาได้ดังนี้ คือ

๒.๑ ลักษณะของความเสียหาย ความเสียหายที่บังเกิดขึ้นกับบุคคลนั้นมีอยู่มากมายหลายประการด้วยกัน ไม่สามารถกำหนดได้แน่นอนว่าความเสียหายหมายความว่าอย่างไร เพราะขึ้นอยู่กับกฎหมายสารบัญญัติทางอาญาซึ่งบัญญัติความผิดก่อให้เกิดความเสียหาย แต่สามารถแบ่งลักษณะของความเสียหายใหญ่ ๆ ออกได้เป็น ๒ ประการ คือ

ประการแรก ความเสียหายที่แลเห็นได้ คือ ความเสียหายซึ่งปรากฏออกมาให้เห็นได้โดยทั่วไป เช่น ถูกฆ่าถึงแก่ความตาย ถูกทำร้ายร่างกายได้รับบาดเจ็บหรือถูกลักไป ถูกทำให้เสียทรัพย์ ความเสียหายสามารถเห็นได้จากกรณีเสียชีวิตบาดเจ็บในร่างกาย ทรัพย์ในครอบครองหายไปหรือถูกทำลาย เป็นต้น

ประการที่สอง ความเสียหายที่ไม่อาจแลเห็นได้ คือ ความเสียหายไม่ปรากฏเป็นรูปร่างและที่จะแลเห็นได้ด้วยตา เช่น ถูกขูดหินหรือหมิ่นประมาทให้เสียชื่อเสียงถูกทำอันตรายแก่จิตใจ หญิงซึ่งถูกทำอนาจาร การถูกละเมิดสิทธิต่าง ๆ เป็นต้น

ลักษณะความเสียหายดังกล่าวข้างต้น อาจกำหนดได้เป็นหลายประเภทด้วยกัน เมื่อเปรียบเทียบความเสียหายในทางอาญากับความเสียหายในทางแพ่งลักษณะละเมิดซึ่งทำให้เห็นประเภทของความเสียหายได้ชัดเจนขึ้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดได้บัญญัติความเสียหายไว้ใน มาตรา ๔๒๐ บัญญัติว่า "ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี

เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น" และมาตรา ๘๒๓ บัญญัติว่า "ผู้ใดกล่าวหรือโฆษณาแพรหลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง หรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น" แต่ผลของความเสียหายในทางแพ่งกับทางอาญานั้นแตกต่างกัน การที่บุคคลได้รับความเสียหายในทางแพ่งนั้นเชื่อว่าจะต้อง เป็นความเสียหายทางอาญาเสมอไปก็หาไม่ แม้บุคคลที่อ้างว่าเช่นผู้เสียหายได้รับความเสียหายทางแพ่งก็อาจไม่ถึงขั้นจะเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่บุคคลได้รับความเสียหายในทางแพ่งแล้วอาจมีความเสียหายในทางอาญารวมอยู่ด้วย เช่น ก. บุกรุกทำลายทรัพย์สินของ ข. เสียหาย ข. ได้รับความเสียหายในแพ่งฟ้องเรียกให้ ก. ชดเชยราคาทรัพย์สินที่เสียหาย และ ข. ได้รับความเสียหายในทางอาญาจากการกระทำผิดฐานบุกรุก ทำให้เสียทรัพย์สิน ข. จึงเป็นผู้เสียหายมีอำนาจฟ้อง ก.

ดังนั้น ความเสียหายของบุคคลอาจแบ่งออกเป็นประเภทสำคัญ ๆ ได้ดังนี้ คือ

๒.๑.๑ ความเสียหายต่อชีวิตและร่างกาย ความเสียหายต่อชีวิตและ

ร่างกายของบุคคลนั้นนับได้ว่าเป็นความสำคัญเป็นอันดับแรกซึ่งได้รับความคุ้มครองความผิดต่อชีวิตและร่างกาย ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ ๑๐ ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายตั้งแต่มาตรา ๒๔๔ ถึงมาตรา ๓๐๔ นอกจากนี้ยังมีความผิดเกี่ยวกับเพศอีกหลายมาตรา และความผิดหลุโทษ ความเสียหายต่อร่างกายนั้นหมายความรวมถึงความเสียหายในทางจิตด้วย เพราะในมาตรา ๒๔๕ นั้นได้บัญญัติความผิดที่ทำให้เกิดอันตรายแก่จิตใจไว้ด้วย

จิตใจหมายความถึงที่เกิดแห่งความรู้สึกของคน แต่ไม่มีรูปร่างอย่าง ตา หู จมูก ลิ้น หรือกาย เป็นส่วนที่เกิดความสำนึก ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ นอกเหนือไปจากประสาทซึ่งเป็นส่วนของร่างกายที่มีรูปร่าง บุคคลอาจเป็นอัมพาตไปในส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย แต่จิตใจคือส่วนที่ความคิดยังเป็นปกติอยู่ก็ได้ จิตใจอาจผิดปกติไปแต่ประสาทอันเป็นสิ่งที่รูปร่างในร่างกายอาจยังตั้งอยู่ก็ได้ จิตใจมิใช่อารมณ์อันเป็นสิ่งกระทบจิตใจหรือเป็นอาการของจิตที่ปรากฏออกมา เช่น ความโกรธ ความรัก ความกลัว ความอาย ความ

น้อยใจ ความเสียใจ ความดีใจ อันเป็นความรู้สึกที่เกิดจากจิตใจอีกชั้นหนึ่ง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๓๓/๒๕๐๘ ๒๕๐๘ ฎ ๑๕๕๕)^๖

การถูกทำให้โกรธ กลัว อาย เสียใจ รู้สึกถูกเหยียดหยาม เจ็บใจ แค้นใจ เศร้าโศก จึงยังถือไม่ได้ว่าได้รับความเสียหายทางจิตใจ เป็นแต่เพียงถูกทำให้เกิดอารมณ์เท่านั้น อย่างไรก็ตามจึงถือว่าได้รับความเสียหายทางจิตใจ จะต้องถึงขั้นทำให้เกิดอันตรายแก่จิตใจ การวินิจฉัยขนาดของความเสียหายทางจิตใจว่าจะถึง เป็นอันตรายหรือไม่นั้นก็ ต้องอาศัยความคึกคะนองของวิญญูชนโดยทั่วไป เช่น ทำให้จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือหมดสติหมดความรู้สึกไปเป็นเวลานาน พอที่วิญญูชนจะถือว่าเป็นการร้ายแรง ก็ถือเป็นอันตรายแก่จิตใจ ซึ่งต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่นผู้ต้องหาถูกมัดขังไว้ใต้ถุนสถานีตำรวจคนเดียว โกลหลุโกลตาคอผู้ต้องหาอื่น ยังไม่เป็นอันตรายแก่จิตใจ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๕๕/๒๕๐๘ ๒๕๐๘ ฎ ๒๐๘๔) เจ็บใจจะถือความรู้สึกของผู้เสียหายว่าถูกเหยียดหยาม เจ็บใจ แค้นใจ ไม่เป็นอันตรายแก่จิตใจ (คำพิพากษาที่ ๒๓๓/๒๕๐๘ ๒๕๐๘ ฎ ๑๕๕๕)

บุคคลผู้ได้รับการกระทำแก่ชีวิตและร่างกายเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เช่นความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๐๕ ผู้เสียหายที่จะฟ้องได้ก็คือผู้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔ - ๕๕/๒๕๑๒ ๒๕๑๒ ฎ ๑๖๓)

นิติบุคคลแม้จะมีสิทธิและหน้าที่เหมือนบุคคลธรรมดา แต่ก็ไม่มียุติธรรมและร่างกายอันเป็นสิ่งที่มิได้เฉพาะแต่บุคคลธรรมดาเท่านั้น ความเสียหายต่อชีวิตและร่างกายจึงไม่อาจมีได้ในนิติบุคคล

๒.๑.๒ ความเสียหายต่ออนามัย "อนามัยเป็นความสุขสบายของร่างกาย ความสงบสุขทางใจย่อมประกอบเป็นความสุขสบายของร่างกายด้วย"^๗

^๖ จิตติ ดิงศภัทย์, เรื่องเดียวกัน, ภาค ๒ ตอนที่ ๒ และภาค ๓ พ.ศ. ๒๕๑๓ หน้า ๑๖๘๕ - ๑๖๘๖

^๗ พจน์ บุษปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, (กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่แสงทองการพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๒๐) หน้า ๑๔๔

การได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจนั้นเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นความเสียหายต่ออนามัยของบุคคลนอกจากนั้นความเดือดร้อนรำคาญ ความตกใจ ความกลัว ความอับอาย เป็นความเสียหาย ความสุขทางใจหรือทางกาย ซึ่งเป็นอนามัยของบุคคล กฎหมายจึงให้ความคุ้มครองประโยชน์ของบุคคลที่จะอยู่อย่างสงบสุขตามสมควร ไม่ให้ผู้ใดมาทำให้เดือดร้อนรำคาญ ตกใจกลัว หรืออับอาย เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๐, ๓๔๕, ๓๕๒, ๓๕๓ เป็นต้น การที่บุคคลถูกระงับสิทธิของโสโครกประอะเปื้อนตามร่างกายหรือทรัพย์สิน ถือว่าได้รับความเสียหายทางอนามัย ผู้กระทำความผิดมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๕ ผู้ได้รับความเสียหายทางอนามัยจึงเป็นผู้เสียหาย

๒.๑.๓ ความเสียหายต่อเสรีภาพ บุคคลย่อมมีความอิสระในการคิด การกระทำ การไปไหนมาไหนตามอำเภอใจของตน ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้บัญญัติคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลไว้ มาตรา ๒๒ ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ" เสรีภาพของบุคคลนั้นมีอยู่อย่างกว้างขวางมากในรัฐธรรมนูญได้คุ้มครองหลักใหญ่ ๆ ของเสรีภาพของบุคคลไว้ คือ เสรีภาพในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา ในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณา เสรีภาพในการศึกษาอบรม เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น เสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ ผู้ที่ถูกกระทำให้เสียหายต่อเสรีภาพ จึงถือว่าเป็นผู้ได้รับความเสียหายประการหนึ่งด้วย ในประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ ๑๑ หมวด ๑ ได้บัญญัติความผิดต่อเสรีภาพไว้ตั้งแต่ มาตรา ๓๐๕ ถึง ๓๒๑ คือ เสรีภาพในการกระทำหรือไม่กระทำตามมาตรา ๓๐๕ เสรีภาพในการเคลื่อนไหวไปตามมาตรา ๓๑๐, ๓๑๑ เสรีภาพในการเลือกที่อยู่ เช่นการพาไปเป็นทาสตามมาตรา ๓๑๒ พาไปเรียกค่าไถ่ตามมาตรา ๓๑๓ ถึง ๓๑๖ พาไปจากผู้ปกครองตามมาตรา ๓๑๗ ถึง ๓๑๘ พาไปนอกราชอาณาจักรตามมาตรา ๓๒๐ เป็นต้น

๒.๑.๔ ความเสียหายต่อชื่อเสียง การที่บุคคลอยู่รวมกันเป็นชุมนุมชนการจะให้รู้ว่าใครเป็นใคร เพื่อการเรียกขานบุคคลแต่ละคนในชุมนุมชนได้มีการใช้ชื่อเรียกกัน เพื่อประโยชน์แก่การใช้สิทธิและหน้าที่โดยถูกต้อง บุคคลจึงต้องมีชื่อและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ชื่อของบุคคลมีอยู่หลายอย่างคือ ชื่อตัว ชื่อสกุล บรรดาศักดิ์ และนามแฝง ชื่อของบุคคลรวมถึงชื่อของนิติบุคคลด้วย

ในทางแพ่งได้คุ้มครองความเสียหายชื่อของบุคคลไว้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๘ บัญญัติว่า "สิทธิของบุคคลในการใช้นามอันชอบที่จะใช้ได้นั้น ถ้ามีบุคคลอื่นโต้แย้งก็ดี หรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของนามนั้นต้องเสื่อมเสียประโยชน์เพราะการที่มีผู้อื่นมาใช้นามเดียวกันโดยมิได้รับอำนาจให้ใช้ได้ก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้เป็นเจ้าของนามจะเรียกให้บุคคลอื่นนั้นระงับความเสียหายก็ได้ ถ้าและเป็นสิ่งที่วิตกว่าจะเสียหายอยู่สืบไป จะร้องขอต่อศาลให้สั่งห้ามก็ได้" เห็นได้ว่าชื่อของบุคคลนั้นอาจได้รับความเสียหายได้ ในทางอาญานั้นนอกจากจะคุ้มครองชื่อของบุคคลแล้วยังคุ้มครองชื่ออย่างอื่นอีก เช่น ชื่อทางการค้า มาตรา ๒๓๒(๑), ๒๓๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา และไม่เพียงแต่คุ้มครองชื่อเพียงอย่างเดียว ยังคุ้มครองไปถึงชื่อเสียงของบุคคลอีกด้วยคำว่าชื่อเสียงนั้นมีความหมายกว้างกว่าชื่อของบุคคล "ชื่อเสียงนั้นหมายความถึง เกียรติอันเป็นสิ่งที่บุคคลมีอยู่ในลักษณะที่ปรากฏแก่บุคคลทั้งหลายในชุมชน มีโชคคุณค่าภายในที่ตัวผู้นั้นกำหนดโดยตนเอง"^๔ ชื่อเสียงจึงเป็นคุณสมบัติของบุคคลในความนิยมเป็นความต้องการของบุคคลจึงเป็นประโยชน์ที่บุคคลต้องการจะมีและรักษาไว้ เพราะชื่อเสียงที่คนรักยกย่องนับถือไว้วางใจทำให้มีเกียรติในสังคมเกิดความเชื่อถือ เป็นปัจจัยที่จะให้เกิดผลในทางเจริญทางท่ามาหาได้เป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกัน กฎหมายจึงได้รับรองประโยชน์เช่นนี้ของบุคคล ในประมวลกฎหมายอาญาจึงบัญญัติความผิดที่ทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียงไว้ในลักษณะ ๑๑ หมวด ๒ ความผิดฐานเปิดเผยความลับและ หมวด ๓ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ตั้งแต่มาตรา ๓๒๒ ถึง ๓๓๓ นอกจากนี้ยังมีความผิดหมิ่นผู้อื่น การได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงจึงถือว่าเป็นความเสียหายอย่างหนึ่ง เช่น กล่าวหมิ่นประมาทพระทั้งวัดและวัดนั้นมีพระเพียง ๖ รูป นั่นถือว่าพระทุกรูปเสียหายเป็น

^๔ จิตติ ดิงศภัทย์, เรื่องเดียวกัน, ภาค ๒ ตอน ๒ หน้า ๑๔๕๕

ผู้เสียหายพระรูปีกรุปหนึ่งก็ร้องทุกข์ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๔๘/๒๔๘๔ ๒๔๘๕ ณ ๒๗๒)

๒.๑.๕ ความเสียหายต่อทรัพย์สิน คำว่า "ทรัพย์สิน" นั้นหมายถึง ความถึงวัตถุมีรูปร่าง วัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๕ ดังนั้นทรัพย์สินจะมีรูปร่างให้เห็นหรือไม่ก็ไม่นับสำคัญ ความสำคัญอยู่ที่ว่าเป็นสิ่งซึ่งมีราคาและถือเอาได้ เช่น กระแสไฟฟ้า แก๊ส ก็เป็นสิ่งที่มีราคาและถือเอาได้ซึ่งเป็นทรัพย์สินและมีคำพิพากษาศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่ วินิจฉัยว่าการชกกระแสไฟฟ้าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๗๗/๒๕๐๑ ๒๕๐๑ ณ ๔๘๖) เมื่อกระแสไฟฟ้าเป็นทรัพย์สินที่ถูกลักได้ ผู้มีสิทธิในกระแสไฟฟ้านั้นย่อมได้รับความเสียหายและทรัพย์สินที่เสียหายอาจเป็นได้ทั้งสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์

การที่กฎหมายให้ความสำคัญคุ้มครองความเสียหายต่อทรัพย์สิน เพราะทรัพย์สินมีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ เนื่องจากประโยชน์ของการใช้ทรัพย์สิน มนุษย์จึงต้องแสวงหาทรัพย์สินเป็นของตนเองและต้องดูแลรักษาทรัพย์สินไว้ไม่ให้ผู้อื่นมาทำให้เสียหาย ดังนั้นประมวลกฎหมายอาญาจึงได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินไว้ในลักษณะ ๑๒ ตั้งแต่มาตรา ๓๓๔ ถึง ๓๖๖ เป็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล มิให้บุคคลอื่นมาก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาได้คุ้มครองความเสียหายซึ่งจะเกิดขึ้นต่อทรัพย์สินไว้ ๓ ประการ คือ

ประการแรก ความเสียหายที่เกิดจากการสูญเสียทรัพย์สินโดยที่ทรัพย์สินไม่ถูกทำลาย คือ การที่ผู้กระทำความผิดได้นำทรัพย์สินนั้นไป ไม่ว่าจะกระทำโดยวิธีใด เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์, การโจก, ฉ้อโกง, ยักยอก เป็นต้น

ประการที่สอง ความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินถูกทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ คือการที่ผู้กระทำความผิดได้ทำลายทรัพย์สินนั้นให้แตกหัก บอบสลาย และเสียหายไป เช่น ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ โกงเจ้าหนี้ เป็นต้น

ประการที่สาม ความเสียหายที่เกิดจากการถูกรบกวนการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน คือผู้กระทำความผิดเข้าไปรบกวนการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน เช่น ความผิดฐานบุกรุก เป็นต้น

ความเสียหายต่อทรัพย์สินมีใช้เฉพาะแต่เสียกรรมสิทธิ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการ
เสียไปซึ่งสิทธิอื่นซึ่งมีเหนือทรัพย์สินนั้นด้วย เช่น สิทธิครอบครอง สิทธิอาศัยสิทธิเหนือพื้นดิน
สิทธิเก็บกิน เป็นต้น เพราะสิทธิต่าง ๆ ที่ชอบด้วยกฎหมายย่อมได้รับความคุ้มครอง ไม่ให้
ผู้อื่นมาก่อให้เกิดความเสียหาย เช่น ผู้ครอบครองทรัพย์สินย่อมได้รับความเสียหายจากการกระทำ
ทำผิดฐานลักทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก ทำให้เสียทรัพย์สิน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๗/๒๔๕๐ ๒๔๕๐
ฎ ๓๒๕ ที่ ๑๐๓/๒๔๕๒ ๒๓ พ.ศ. ๕๖ ที่ ๔๑/๒๔๕๑ ๒๔๕๑ ฎ ๕๒ ที่ ๘๘๘/๒๔๕๘ ๒๔๕๘
ฎ ๘๓๕) ผู้มีสิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน ย่อมได้รับความเสียหายจากการกระทำ
ผิดฐานบุกรุก เป็นต้น

๒.๑.๖ ความเสียหายต่อสิทธิ บุคคลย่อมมีสิทธิภายใต้บังคับบท
บัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ สิทธิได้แก่ประโยชน์อันบุคคลมีอยู่ แต่ประโยชน์เป็นสิทธิหรือไม่คงแล้ว
แต่ว่าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพหรือไม่ ถ้าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพประโยชน์นั้นก็เป็สิทธิ
(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๔/๒๔๘๗ ๒๔๘๗ ฎ ๑๓๒)

มนุษย์เราอยู่ในสังคมของบ้านเมืองได้ด้วยสิทธิอันเป็นสิทธิของปวงชน
ฉะนั้นความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน ย่อมหมายถึงความเสียหาย
แก่สิทธิของบุคคลทั้งสิ้น เพราะบุคคลย่อมมีสิทธิในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพและทรัพย์สิน
สิ่งเหล่านี้จึงอยู่ในความหมายของคำว่า สิทธิ^๕

การทำความเสียหายต่อสิทธินั้นจึงครอบคลุมถึงความหมายทั้งหมด
ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่ที่ได้แยกกล่าวไว้ข้างต้นนี้เพื่อให้เห็นความเสียหายดังกล่าวได้
ชัดเจน เพราะความเสียหายต่อสิทธินั้นยังมีอยู่อย่างกว้างขวาง เช่น สิทธิในเครื่องหมาย
การค้า ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เป็นต้น ผู้เก็บของตึกมีอำนาจมอบคีย์ให้เจ้าพนักงานห้องร้องผู้
ยักยอกของนั้นได้ เพราะมีสิทธิดีกว่าบุคคลอื่นนอกจากเจ้าของที่แท้จริง (คำพิพากษาศาลฎีกา
ที่ ๔๗/๒๔๘๓ ๒๔ พ.ศ. ๓๐ แม้เจ้าของเครื่องหมายการค้าจะไม่ได้จดทะเบียนแต่ถ้ามี
ผู้เอารูปรอยประศิษฐ์หรือข้อความใด ๆ ในการประกอบการค้าของเขาไปใช้เพื่อให้ประชาชน

---

^๕ ไพจิตร บุญญพันธ์, ลักษณะละเมิด (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย -
ธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๑๕) หน้า ๒๕

หลงเชื่อว่าเป็นสินค้าอันแท้จริง เจ้าของเครื่องหมาขาคั่วเป็นผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๓๑/๒๕๐๖ ๒๕๐๖ ฎ ๒๑๑๖) โจทก์ฟ้องว่าจำเลยปลอมและใช้พินัยกรรมปลอมของ ป. เจ้ามรดกขอให้องค์โทษแต่โจทก์เองก็ถูกฟ้องว่าปลอมพินัยกรรมคดีถึงที่สุดคั้งนั้นโจทก์จึงตกเป็นบุคคลต้องถูกกำจัดมิได้รับมรดกของ ป. โจทก์จึงไม่ใช่ผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๕/๒๕๑๖ ๒๕๑๖ ฎ ๘๒๕) โจทก์เข้าบ้านของ ส. ต่อมาถูก ส. ฟ้องขับไล่ ศาลล่างทั้งสองพิจารณาขับไล่โจทก์ แต่โจทก์มิได้รับทราบคำสั่งของศาลที่ให้โจทก์ออกจากบ้านใน ๑ เดือน โจทก์ฎีการะหว่างฎีกา โจทก์ไปต่างจังหวัด ใส่กุญแจบ้านและฝากเพื่อนบ้านให้ดูแล จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นสามีของ ส. ให้จำเลย ๒ คัดหุ้ร่อยกุญแจบ้านออกและให้จำเลยที่ ๒ เข้าไปอาศัย เมื่อโจทก์ยังไม่ทราบคำสั่ง โจทก์ยังมีสิทธิอยู่ในบ้านพิพาท ซึ่งโจทก์ยังครอบครองอยู่ จำเลยเป็นผู้ใช้ให้บุกรุก โจทก์เป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๖๓/๒๕๑๘ ๒๕๑๘ ฎ ๓๓๖)

ความเสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ๒(๘) นั้น ไม่จำเป็นต้องเกิดผลความเสียหายขึ้นจริง ๆ กับบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเสมอไป การพิจารณาความเสียหายนั้น พิจารณาว่า การกระทำคามผิดนั้นอาจก่อให้เกิดผลเสียหายขึ้นหรือไม่ ถ้าผลความเสียหายเกิดขึ้นจริง ๆ ก็เห็นได้ชัดว่าเป็นความเสียหาย ก. ใช้ปืนยิง ข. ถึงแก่ความตาย ถือว่า ข. ได้รับความเสียหายต่อชีวิต แต่ถึงแม้ว่า ข. จะไม่ตายหรือไม่ได้รับบาดเจ็บอย่างไร ข. อาจได้รับความเสียหายได้ เช่น ก. ใช้ปืนยิง ข. แต่ไม่ถูก ข. ไม่ได้รับบาดเจ็บอย่างไร ถือว่า ข. ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดของ ก. แล้ว เพราะถ้า ก. ยิงถูก ข. ข. อาจถึงแก่ความตาย ทั้งนี้เพราะความผิดอาญาเกิดเป็นความผิดขึ้น ทั้งแคลงมือกระทำคามผิด ไม่จำเป็นต้องเป็นความผิดสำเร็จ หรือความผิดอาญาบางอย่างนั้น เกิดเป็นความผิดตั้งแต่การเตรียมกระทำคามผิดที่เป็นความผิดความเสียหายจริง ๆ ยิ่งยังไม่อาจเกิดขึ้นได้ แต่ในทางอาญานั้นเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแล้ว อีกนัยหนึ่งถือเป็นหลักได้เสมอว่า " เมื่อมีการกระทำคามผิดขึ้นแล้ว ความเสียหายจะคงมีอยู่เสมอ มิฉะนั้นกฎหมายจะมีเหตุใดเอาโทษไว้ทำไม " ๑๐ เช่น โจทก์เป็นผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจาก

---

๑๐ ชาตรี ศรีนวลนัค พ.ศ.ศ. , ความผิดอันยอมความได้และผู้เสียหาย , (กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศึกษาพานิช , พ.ศ. ๒๕๑๒) หน้า ๑๓.

ที่จำเลยเบิกความเป็นพยานเท็จนั้น เพราะโจทก์อาจถูกศาลพิพากษาลงโทษโจทก์ได้ ถ้าหากศาลเชื่อคำเบิกความเท็จของจำเลย โจทก์จึงเป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๑/๒๕๕๔ ๒๕๕๔ ฎ ๑๖๕) จำเลยเบิกความเท็จในคดีร้องขอชดเชยโจทก์ โจทก์ฟ้องให้ลงโทษจำเลยได้ แม้ศาลจะยกคำร้องขอชดเชยและไม่เชื่อคำเท็จที่จำเลยเบิกความก็ตาม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๕/๒๕๕๔ ๒๕๕๔ ฎ ๔๕๘)

ความเสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาตรา ๒(๔) จึงควรหมายความว่าถึงอาจเกิดความเสียหายหรือน่าจะเกิดความเสียหายกับบุคคลโดยตรง โดยที่ความผิดอาญาบางประเภทได้บัญญัติองค์ประกอบของความผิดไว้เพียงว่า น่าจะเป็นอันตรายต่อบุคคลหรือทรัพย์สิน น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง เช่น ความผิดฐานทำให้เกิดเพลิงไหม้ ทำให้เกิดระเบิด ปลอมแปลงเอกสาร หรือหมิ่นประมาท การที่นาจะเกิดความเสียหาย เป็นพฤติการณ์ประกอบกรกระทำเท่านั้น ไม่ใช่ผลของการกระทำที่เกิดความเสียหาย ที่ไม่ใช่ผลของการกระทำก็เพราะเป็นความผิดสำเร็จโดยที่ยังไม่มีความเสียหาย ยังไม่เสียชื่อเสียงจริง ๆ แต่ประการใด การที่นาจะเกิดความเสียหายหรือไม่ เป็นเพียงความเห็นอันเป็นความรู้สึกทางจิตใจ ซึ่งเป็นเพียงแต่น่าจะเกิด ยังไม่ใช่สิ่งที่เกิดแล้ว แต่ถือได้ว่าพฤติการณ์ของการกระทำนั้นทำให้ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดอาญา เพราะการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาขึ้นแล้ว ดังนั้นการพิจารณาว่าได้รับความเสียหายหรือไม่ จึงพิจารณาจากผู้ถูกกระทำความผิดอาญาจะหรือน่าจะได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดหรือไม่ เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น โดยไม่ได้พิจารณาว่าได้มีผลความเสียหายจริงหรือไม่

๒.๒ บุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง

ความเสียหายที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้รับนั้นมี ๒ ประการด้วยกัน คือ ความเสียหายทางธรรมชาติ เช่น เกิดวาทภัย อุทกภัย อัคคีภัย เกิดโรคระบาด เกิดฟ้าผ่า เกิดภาวะสงคราม ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินและอื่น ๆ ได้ กับความเสียหายตามกฎหมาย คือ ความเสียหายที่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้การคุ้มครองป้องกันมิให้เกิดขึ้นหรือถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นจะมีบทบัญญัติของกฎหมายลงโทษผู้กระทำความเสียหาย

หรือให้ผู้กระทำความเสียหายชดใช้หรือทดแทนความเสียหาย ทั้งนี้ความเสียหายทางธรรมชาติ .
จึงไม่สามารถที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีกันได้ มีเฉพาะความเสียหายตามกฎหมายเท่านั้นที่จะฟ้อง
ร้องดำเนินคดีกันได้

ความเสียหายตามกฎหมาย ยังได้แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทด้วยกัน คือ ประเภท
แรก ความเสียหายทางแพ่ง เป็นความเสียหายที่ไม่กระทบกระเทือนต่อชุมชน แต่กระทบ -
กระเทือนระหว่งคู่กรณี เช่น การผิดสัญญา การเรียกให้ชำระหนี้หรือการโต้แย้งกรรมสิทธิใน
ทรัพย์สิน เป็นต้น ประเภทที่สอง ความเสียหายทางอาญาเป็นความเสียหายที่กระทบกระเทือน
ต่อชุมชนซึ่งถือว่ารัฐมีส่วนได้รับความเสียหายด้วย เช่น การถูกทำร้ายร่างกาย การถูกลักทรัพย์
 เป็นต้น แต่ในการพิจารณาความเสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา
๒(๔) ซึ่งบัญญัติว่า "ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง" นั้นคง
หมายความว่าเฉพาะความเสียหายทางอาญาเท่านั้น คงไม่หมายความรวมถึงความเสียหายทาง
แพ่งด้วย นอกเสียจากเป็นกรณีคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา เพราะประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติถึงการดำเนินคดีอาญา ส่วนการดำเนินคดีแพ่งได้มี
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติไว้ต่างหากแล้ว

บุคคลผู้ได้รับความเสียหายทางอาญา จะเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔) นั้น จะต้องได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดทางอาญา
ฐานใดฐานหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพราะการที่ผู้เสียหายจะฟ้องขอให้ลงโทษผู้กระทำให้เกิดความเสียหาย
ได้ก็คือ เมื่อการกระทำนั้นมีความผิดทางอาญา ถ้าความเสียหายทางอาญาที่บุคคลนั้นได้รับ
มิได้เกิดจากการกระทำผิดทางอาญาศาลไม่สามารถที่จะลงโทษผู้กระทำให้เกิดความเสียหายได้
ก็ไม่มีประโยชน์อันใดที่ให้ผู้คนนั้นมีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีอาญา ดังนั้นการกระทำที่กฎหมาย
ให้อำนาจไว้ เช่น การจับกุม การตรวจค้น การควบคุมของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย หรือการ
กระทำที่กฎหมายบัญญัติว่าไม่เป็นความผิด เช่น การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น ไม่
ทำให้การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญา ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำจึงไม่ใช่ผู้เสียหาย
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การจัดหาคนมาเซ็นชื่อเป็นพยานในหนังสือ
สัญญากู้เงินในภายหลังโดยผู้กู้ไม่ทราบเรื่อง ไม่อาจเกิดความเสียหายแก่ผู้กู้หรือสาขารณชนได้

ความเสียหายโดยตรง จากการกระทำผิดอาญา แต่เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาแล้ว กฎหมายวิธีพิจารณามีได้มีวัตถุประสงค์คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายเสียหายเท่านั้น กลับมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาฟ้องร้องดำเนินคดีอาญามากกว่าผู้ได้รับความเสียหายเสียอีก เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาผู้ถูกกล่าวหาฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาจะต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างการดำเนินคดี นอกจากนี้มี ประกันในระหว่างการต่อสู้คดี ดังนั้นวัตถุประสงค์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาย่อมต้อง คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมากกว่าความเสียหายของบุคคล เพราะการเสียสิทธิและ เสรีภาพเป็นปัจจัยสำคัญของมนุษย์มากกว่าความเสียหายอย่างอื่น และอำนาจที่จะได้รับ บุคคล ซึ่งมีอำนาจกล่าวหาฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาจึงควรได้รับผลความเสียหายโดยตรงที่กฎหมาย ประสงค์จะคุ้มครองการที่จะให้ผู้ได้รับความเสียหายที่ห่างไกลหรือโดยอ้อม จากการกระทำ ผิดอาญา มีอำนาจกล่าวหาฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา จึงไม่ก่อให้เกิดความยุติธรรมต่อชุมชน ดังนั้นศาลฎีกาจึงได้วินิจฉัยไว้ เป็นบรรทัดฐานว่า "ผู้เสียหายซึ่งมีอำนาจฟ้องคดีอาญา ต้องเป็น ผู้เสียหายโดยตรง" (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๕๓/๒๕๔๘ ๒๕๔๘ ณ ๑๖๓๐ ที่ ๕๒๘/๒๕๐๘ ๒๕๐๘ ณ ๓๖๔ ที่ ๑๕๑๑/๒๕๑๕ ๒๕๑๕ ณ ๑๑๓๓ ที่ ๓๕๓/๒๕๑๓ ๒๕๑๓ ณ ๕๕๕ ที่ ๑๒๖๑/๒๕๑๓ ๒๕๑๓ ณ ๘๓๖ ที่ ๒๒๕๔/๒๕๑๓ ๒๕๑๓ ณ ๑๓๑๑ ที่ ๑๐๕๐/๒๕๑๘ ๒๕๑๘ ณ ๕๕๕ ที่ ๓๒๓/๒๕๒๐ ๒๕๒๐ ณ ๑๕๔) ผู้เสียหายโดยตรงคือผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิดอาญา

ปัญหามีอยู่ว่าผู้ได้รับความเสียหายอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นผู้ได้รับความเสียหาย โดยตรง หรือที่เรียกว่า "ผู้เสียหายโดยตรง" ประเด็นของการวินิจฉัยจึงอยู่ที่ว่า ความเสียหายใดถือว่าเป็นความเสียหายโดยตรง จากการกระทำผิดอาญา การจะกำหนดหลักเกณฑ์ ความเสียหายโดยตรงให้แน่นอนลงไป เป็นเรื่องยากอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเป็นปัญหาความเสียหายและปัญหากฎหมายปะปนกันอยู่ ซึ่งต่างกับความเสียหายตามความเป็นจริง จึงไม่ อาจพิจารณาได้ตามความรู้สึกนึกคิดธรรมดา แต่เนื่องจากความเสียหายโดยตรงมีความสัมพันธ์ กับการกระทำผิดอาญา ดังนั้นสิ่งแรกที่จะต้องได้รับการพิจารณาก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่าง การกระทำกับผลความเสียหาย ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลความเสียหาย นัก

นิติศาสตร์ได้วางทฤษฎีไว้เป็นสองทฤษฎี^{๑๒} คือ

(๑) ทฤษฎีผลธรรมคา หมายความว่า จะต้องพิจารณาการกระทำความคิดได้กระทำต่อบุคคลใดผลความเสียหายตามธรรมคาเกิดกับบุคคลนั้นเช่น ก. ไข้ไม้ตี ข. ได้รับความเจ็บ ข. เป็นผู้ได้รับความเสียหายตามธรรมคาจากการตีของ ก. ดังนั้น ข. จึงเป็นผู้เสียหาย ผลธรรมคาจึงเป็นผลความเสียหายโดยตรง ส่วนเมื่อใดจึงจะถือว่าผลความเสียหายจากการกระทำความคิดเป็นผลธรรมคาย่อมเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องพิจารณาจากความรู้สึกนึกคิดของวิญญูชน ซึ่งมีความรู้และความคิดปานกลางว่าผลความเสียหายนั้น ๆ ตามธรรมคาย่อมเกิดขึ้นกับบุคคลนั้นได้หรือไม่

(๒) ทฤษฎีเงื่อนไข ทฤษฎีเงื่อนไขนี้ถือว่าผลความเสียหายที่เกิดขึ้นอันใดอันหนึ่งมิใช่เกิดขึ้นจากการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยอมเกิดจากการกระทำหลายอย่างประกอบกัน จึงต้องพิจารณาว่าถ้าไม่มีการกระทำผิดแล้วผลความเสียหายจะเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าพิจารณาได้ว่าไม่มีการกระทำผิด ผลความเสียหายยังเกิดขึ้น ผลความเสียหายนั้นก็ไม่ใช่ผลโดยตรงจากการกระทำผิด แต่ถ้าไม่มีการกระทำผิด ผลความเสียหายนั้นไม่เกิดขึ้น ผลความเสียหายนั้นยอมเป็นความเสียหายโดยตรง จากการกระทำผิด แม้ว่าจะมีการกระทำอย่างอื่นประกอบในผลความเสียหายด้วยก็ตาม เช่น ก. แจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานว่า ข. ได้กระทำความผิดอาญา การกระทำผิดของ ก. เป็นผลความเสียหายโดยตรงต่อเจ้าพนักงานและ ข. เพราะถ้า ก. ไม่แจ้งความเท็จเจ้าพนักงานไม่ได้รับความเสียหายจากการที่ถูก ก. หลอกลวงโดยไม่กล่าวความจริง และ ข. ไม่ได้รับความเสียหายจากการที่ถูกดำเนินคดีอาญา ส่วนการวินิจฉัยตามทฤษฎีเงื่อนไขนี้โดยอาศัยเหตุผลตามธรรมชาติและตามความคิดธรรมคา

---

^{๑๒} ทฤษฎีทั้งสองนี้เทียบเคียงมาจากผลของการกระทำที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบตามกฎหมายอาญา เพราะถ้าการกระทำนั้นไม่มีความผิดทางอาญา ย่อมไม่มีผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔)

แนวทางในการพิจารณาความเสียหายโดยตรงตามคำพิพากษานี้ มีคำอาศัย
ทฤษฎีหนึ่งทฤษฎีใดโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพราะการนำทฤษฎีผลธรรมมาใช้ ย่อมทำให้ความหมาย
ของผู้เสียหายโดยตรงนั้นแคบอยู่ในความหมายจำกัดมีเฉพาะแต่ผู้ถูกกระทำผิดเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย
โดยตรง ส่วนการนำทฤษฎีเจื่อนไซมาใช้ย่อมทำให้ความหมายของผู้เสียหายโดยตรงนั้น
กว้างขวางไม่มีขอบเขต เพราะการกระทำความผิดอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคล
ใด ๆ ได้โดยไม่จำกัด ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การวินิจฉัยผู้เสียหายโดยตรงของศาลฎีกามีทั้งใน
ทำนองของทฤษฎีผลธรรมคา และทฤษฎีเจื่อนไซ คำพิพากษานี้ที่วินิจฉัยตามทฤษฎีผลธรรมคา
เช่น ผู้เสียหายในความผิดฐานฉ้อโกง คือ ผู้ถูกหลอกหลวง ส่วนเจ้าของทรัพย์สินมิได้ถูกหลอกหลวง
ไม่ใช่ผู้เสียหาย (คำพิพากษานี้ที่ ๔๑/๒๕๕๑ ๒๕๕๑ ฎ ๕๒) ผู้ครอบครองทรัพย์สินที่ถูกลัก ถูก
ยึดยก เป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษานี้ที่ ๒๓๓/๒๕๕๐ ๒๕๕๐ ฎ ๓๒๕ ที่ ๑๐๓/๒๕๕๒ ๒๓ ฎ ๕๖)
๕๖) เป็นต้น ส่วนคำพิพากษานี้ที่วินิจฉัยตามทฤษฎีเจื่อนไซ เช่น แจ้งความเท็จให้เจ้าหน้าที่
เสียหาย เจ้าหน้าที่เป็นผู้เสียหายฐานแจ้งความเท็จ (คำพิพากษานี้ที่ ๒๒๑/๒๕๑๕ ๒๕๑๕ ฎ
๑๕๕๕) เบิกความเท็จทำให้ผู้อื่นเสียหาย ผู้ถูกเบิกความเท็จเป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษานี้ที่
๘๘๒/๒๕๑๖ ๒๕๑๖ ฎ ๒๑๕๖ ที่ ๑๘๓๔/๒๕๑๓ ๒๕๑๓ ฎ ๑๐๕๓) ดังนั้นจึงลำบากอย่างยิ่งใน
การกำหนดหลักเกณฑ์ของผู้เสียหายโดยตรง เพราะปัญหาความเสียหายและปัญหากฎหมายปะปน
กัน แต่การวินิจฉัยผู้เสียหายโดยตรง อาจจะวินิจฉัยได้โดยพิจารณาทางด้านการกระทำผิดอาญา
โดยแบ่งการกระทำผิดอาญาซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลออกเป็น ๒ ประการ คือ

ประการแรก การกระทำผิดกระทำโดยตรงต่อบุคคลใด ถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับความ
ความเสียหายโดยตรง เพราะบุคคลซึ่งถูกกระทำความผิดย่อมได้รับความเสียหายที่ใกล้ชิดจาก
การกระทำผิด การวินิจฉัยตามหลักเกณฑ์ข้อนี้ ต้องอาศัยความชัดแจ้งของตัวบุคคลที่ถูกกระทำ
ผิด จึงจะทำให้ทราบว่าบุคคลใดเป็นผู้เสียหายโดยตรง เช่น ความผิดต่อเจ้าพนักงาน เจ้า
พนักงานเป็นผู้เสียหายโดยตรง ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราหญิงซึ่งถูกข่มขืนกระทำชำเรา

เป็นผู้เสียหายโดยตรง ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ผู้ถูกฆ่าเป็นผู้เสียหายโดยตรง ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ผู้ถูกทำร้ายร่างกายเป็นผู้เสียหายโดยตรง ความผิดฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ ผู้ถูกข่มขืนใจให้กระทำเป็นผู้เสียหายโดยตรง ความผิดฐานลักทรัพย์ ผู้ถูกลักทรัพย์เป็นผู้เสียหายโดยตรง ความผิดฐานยักยอก ผู้ถูกเบียดบังเอาทรัพย์ไปเป็นผู้เสียหายโดยตรง ความผิดฐานฉ้อโกง ผู้ถูกหลอกลวงเป็นผู้เสียหายโดยตรง เป็นต้น

เมื่อมีกรณีไม่แน่ชัดว่าบุคคลใดเป็นผู้ถูกกระทำผิด เนื่องจากการกระทำผิดนั้นอาจมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายคน การพิจารณาผู้ถูกกระทำผิดจึงต้องอาศัยพิจารณาจากสิทธิ และความรับผิดชอบจากบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความเสียหาย คือ บทบัญญัติของกฎหมายทางอาญา บทบัญญัติของกฎหมายทางแพ่งหรือบทบัญญัติของกฎหมายอื่น ๆ จึงจะทำให้ทราบได้ว่าบุคคลใดถูกกระทำผิด เช่น ก. มอบเงินให้ ข. ไปจ่ายให้กับ ค. ข. กลับยักยอกเงิน ก. จึงเป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๒ - ๘๒/๒๕๐๖ ๒๕๐๖ ณ ๕๖ ที่ ๑๒๕๔/๒๕๐๕ ๒๕๐๕ ณ ๒๕๔๑) ค. ไม่ใช่ผู้เสียหาย เพราะเมื่อ ค. ยังไม่ได้รับเงิน กรรมสิทธิในเงินจึงยังเป็นของ ก. ดังนั้น ก. เป็นผู้ถูกกระทำผิด จึงเป็นการพิจารณากรรมสิทธิความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า ขณะ ข. กระทำผิดนั้น กรรมสิทธิในเงินเป็นของใคร หรือ ก. ตั้งให้ ข. มีอำนาจรับชำระหนี้จากลูกหนี้ของ ก. ข. ได้รับชำระหนี้แล้วยักยอกเงินนั้นเสีย ก. เป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๕๒/๒๕๑๓ ๒๕๑๓ ณ ๑๑๒๖) เพราะการที่ ก. ตั้งให้ ข. มีอำนาจรับชำระหนี้ ข. จึงเป็นตัวแทนของ ก. เมื่อ ข. รับชำระหนี้จากลูกหนี้ ลูกหนี้ไม่มีสิทธิในเงินนั้นอีก ข. ซึ่งเป็นตัวแทนยักยอกเงินของตัวการ คือ ก. ดังนั้น ก. จึงเป็นผู้ถูกกระทำผิด แต่ถ้า ก. ไม่ได้ตั้ง ข. เป็นตัวแทนรับชำระหนี้ ข. รับชำระหนี้แล้วยักยอก ก. ไม่ใช่ผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๑๖/๒๕๑๒ ๒๕๑๒ ณ ๓๐๓) หรือหญิงมีสามีภรรยาตาย จำเลยเก็บทรัพย์ของหญิงนั้นไว้เพื่อมอบให้สามีของหญิง แต่จำเลยเกิดมีเจตนาทุจริตยักยอกเอาทรัพย์นั้นไว้เสียเอง ถือว่าสามีเป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๓๘/๒๕๕๔ ๒๕๕๔ ณ ๑๕๓๐) เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๕๖ ว่า เมื่อบุคคลใดตายมรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่

ทายาท เมื่อสามีเป็นทายาทโดยธรรม ย่อมเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน จำเลยยกออกไป สามีจึงเป็นผู้ถูกกระทำผิด

การวินิจฉัยผู้เสียหายโดยตรง โดยอาศัยหลักเกณฑ์ในประการแรกนี้มีข้อยกเว้น ดังนี้ คือ

(๑) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความผิดอาญาที่มีการกระทำผิดแล้ว การเป็นผู้เสียหายโดยตรงไม่ได้โดยเฉพาะกรณีที่ถูกกระทำผิด แต่ต้องมององค์ประกอบอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย เช่น

ความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา ก่ารกระทำที่จะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้อื่นนั้น บุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทจะต้องถูกระบุแน่นอนว่าเป็นใคร ดังนั้น ผู้เสียหายโดยตรงจึงต้องเป็นบุคคลที่ถูกระบุแน่นอน เช่น กล่าวคำหมิ่นประมาทพระทั้งวัด และวัดนั้นมีพระเพียง ๒ รูป ถือว่าพระทุกรูปเป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๔๘/๒๔๘๕ ๒๔๘๕ ฎ ๒๗๒) แต่ถ้ามองว่าบุคคลใดถูกหมิ่นประมาทแน่นอน บุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มที่ถูกหมิ่นประมาท ก็ไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง เช่น กล่าวหมิ่นประมาทแพทย์บางคนในโรงพยาบาลโดยไม่เฉพาะเจาะจงถึงแพทย์ผู้ใด แพทย์คนหนึ่งคนใดจะถือว่าตนเสียหายไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๕๒/๒๔๘๘ ๒๔๘๘ ฎ ๑๒๖๕)

ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ตามองค์ประกอบความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๖ และ ๒๗๗ นั้น ผู้ถูกกระทำผิดจะต้องมีคุณสมบัติเป็นหญิง ผู้กระทำผิดจึงจะมีความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา กรณีความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ผู้เสียหายโดยตรง จึงต้องเป็นหญิงเท่านั้น การที่ชายถูกหญิงข่มขืนกระทำชำเรา หรือชายซึ่งแปลงเพศเป็นหญิงถูกข่มขืนกระทำชำเรา จึงไม่อาจเป็นผู้เสียหายโดยตรงในความผิดฐานนี้ได้

ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ ตามองค์ประกอบความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ ในประมวลกฎหมายอาญา ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิด คือ เจ้าหนี้ ดังนั้นถ้าผู้ถูกกระทำผิดมิใช่เจ้าหนี้ ก็ไม่อาจเป็นผู้เสียหายโดยตรง แต่เจ้าหนี้เป็นผู้เสียหายโดยตรง เช่น

ก.รับจำนำปากกาของ ข.ไว้ แล้ว ก.ได้ฝากปากกานั้นให้ ค.ดูแลรักษา ข.ได้หยิบเอาปากกานั้นไปเสียจาก ค. ค.ไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง แต่ ก.เป็นผู้เสียหายโดยตรง เพราะเป็นเจ้าของ

ความผิดเกี่ยวกับการใช้เช็ค ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้เช็คจะเกิดเป็นความผิดเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ดังนั้นผู้ทรงเช็คในขณะธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน คือ ผู้เสียหายโดยตรง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๓๒/๒๕๑๒ ๒๕๑๒ ฎ ๒๑๐๖) แม้ว่าผู้ทรงเช็คจะไม่ใช่ผู้รับเช็คจากผู้สั่งจ่ายก็ตาม ส่วนผู้รับเช็คจากผู้สั่งจ่ายถ้าได้โอนเช็คไปก่อนธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินก็ไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๘๕ - ๑๐๘๘/๒๕๑๘ ๒๕๑๘ ฎ ๘๘๘) เป็นต้น

(๒) เมื่อผู้ถูกกระทำผิดไม่ได้รับความเสียหายเพราะไม่มีสิทธิและหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมาย ตามความเป็นจริงแล้วผู้ถูกกระทำผิดนั้นได้รับความเสียหายจากการกระทำผิด แต่ตามกฎหมายแล้วบางกรณีผู้ถูกกระทำผิดไม่ได้รับความเสียหาย เนื่องจากไม่มีสิทธิและหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมาย ซึ่งทำให้ผู้ถูกกระทำผิดไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรงถ้าเป็นผู้มีสิทธิตามกฎหมาย แล้วอาจได้รับความเสียหายได้โดยไม่จำกัดว่า จะมีสิทธิประเภทใด เช่น กรรมสิทธิ สิทธิครอบครอง สิทธิเหนือพื้นดินหรือสิทธิอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๒๐/๒๕๐๕ ๒๕๐๕ ฎ ๔๕๕ ได้วินิจฉัยไว้ว่า "ผู้เสียหายนั้นไม่จำกัดเป็นผู้มีกรรมสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกทำให้เสียหายเท่านั้น บุคคลที่ครอบครองทรัพย์สินก็เป็นผู้เสียหายได้ หากได้รับความเสียหายเกี่ยวกับสิทธิครอบครอง" เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก ทำให้เสียทรัพย์สิน (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๓๓๓/๒๔๘๐ ๒๔๘๐ ฎ ๓๒๕ ที่ ๑๐๓/๒๔๘๒ ๒๓ ขต.๘๖ ที่ ๔๑/๒๔๘๑ ๒๔๘๑ ฎ ๕๒ ที่ ๘๘๘/๒๔๘๘ ๒๔๘๘ ฎ ๘๓๘) เป็นต้น ส่วนการมีหน้าที่รับผิดชอบถือว่าได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดได้เพราะผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง นั้นหาได้หมายความว่าเฉพาะแต่ผู้ได้รับความเสียหายในที่สุดเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงผู้ได้รับความเสียหายในระหว่างนั้นด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เมื่อมีผู้มากระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในความดูแลควบคุมของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบไป ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบย่อมได้รับความเสียหายโดยถูกกระทบ

กระเทือนทั้งในความรับผิดชอบในทางการเงิน ต้องชดใช้ค่าเสียหายในทางชื่อเสียงและความไว้วางใจด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๘๓/๒๕๐๕ ๒๕๐๕ และ ๑๘๒๐ ที่ ๑๑๐๔/๒๕๐๓ ๒๕๐๓ และ ๑๘๘๕ ที่ ๑๒๘๘/๒๕๒๑ ๒๕๒๑ และ ๑๘๐๐) แต่ถ้ายูถูกกระทำไม่มีสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมายในสิ่งที่ถูกกระทำแล้วผู้ถูกกระทำไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง เช่น

กรณีเช่าทรัพย์สิน ผู้เช่ามีสิทธิครอบครองทรัพย์สิน และมีหน้าที่รับผิดชอบ ในทรัพย์สินที่เช่าตามกฎหมาย ถ้ามีผู้มาทำให้ทรัพย์สินนั้นเสียหาย ผู้เช่าเป็นผู้เสียหาย เช่น ผู้เช่าเรือยนต์มาทำการหาประโยชน์เมื่อเรือนั้นถูกผู้อื่นชนเอา ถือได้ว่าผู้เช่าเรือนั้นเป็นผู้เสียหาย โดยตรงในความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๖๖ - ๑๐๖๘/๒๔๘๘ ๒๔๘๘ และ ๘๓๑) ถ้าไม่ใช่ผู้เช่าบุคคลนั้นก็ไม่มีสิทธิในทรัพย์สินนั้น จึงไม่ใช่ผู้เสียหาย เช่น รับโอนสิทธิการเช่าโรงเรียนบนที่ดินที่เช่าจากผู้อื่นก่อนที่ผู้รับโอน เข้าครอบครองสัญญาเช่าที่ดินร.ระงับ ผู้เช่าที่ดินคนใหม่จึงถือโรงเรียนเสีย ผู้รับโอนไม่ใช่ผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๔๕/๒๔๘๘) เพราะเมื่อสัญญาเช่าร.ระงับ ผู้รับโอนจึงไม่มีสิทธิและหน้าที่รับผิดชอบในที่ดินนั้นอีกต่อไป หรือผู้เช่าซึ่งมีชื่อในสัญญาเช่ามอบห้องเช่าให้โจทก์อยู่และโจทก์เป็นผู้เสียค่าเช่า จำเลยทำให้ห้องเช่าเสียหาย โจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๘๓/๒๔๘๘ ๒๔๘๘ และ ๘๓๕) เพราะไม่มีสิทธิและหน้าที่รับผิดชอบในห้องเช่า

กรณีฝากทรัพย์สิน ถ้าเป็นการฝากทรัพย์สินตามกฎหมาย ผู้รับฝากทรัพย์สินย่อมมีสิทธิครอบครองทรัพย์สินและมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลทรัพย์สินด้วยความระมัดระวังมิให้ทรัพย์สินนั้นเสียหาย ผู้รับฝากอาจเป็นผู้เสียหายโดยตรงได้ แต่ถ้าเป็นเพียงฝากให้ยืมถือหรือดูแลทรัพย์สินนั้นไว้โดยไม่มีหน้าที่รับผิดชอบ เมื่อทรัพย์สินเสียหาย ผู้ยืมถือหรือดูแลไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง เช่น เจ้าของช่างฝากช่างให้ควานช่างดูแล โดยความช่างไม่มีหน้าที่รับผิดชอบ เมื่อเกิดความเสียหายกับช่างนั้น ความช่างไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง

กรณีสิทธิรับมรดก ถ้าผู้ถูกกระทำไม่มีสิทธิรับมรดก เพราะถูกจำกัดมิให้รับมรดกหรือสละสิทธิรับมรดกไปแล้ว ก็ไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง เมื่อมีการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกนั้น เช่น การที่ ป. ปลอมพินัยกรรมของเจ้ามรดก ป. จึงตกเป็นบุคคลที่

ถูกจำกัดมิให้ได้รับมรดกตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๐๖(๕) บ. จึงไม่ใช่ผู้เสียหาย
ในกรณีซึ่งบุคคลอื่นปลอมพินัยกรรมของเจ้ามรดก (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๕/๒๕๑๖ ๒๕๑๖ ฎ) ๔๒๕)
เพราะการที่ บ. ไม่มีสิทธิรับมรดก บ. ย่อมไม่ได้รับความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก

ประการที่สอง การกระทำความผิดไม่ได้กระทำโดยตรงต่อบุคคลผู้ได้รับความเสียหาย
แต่ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นควรถือว่าเป็นผู้เสียหายโดยตรง เนื่องจากผู้เสียหาย
โดยตรงมิได้มีเฉพาะแต่บุคคลซึ่งถูกกระทำความผิดโดยตรงเท่านั้น แต่บุคคลอื่นอาจเป็นผู้เสียหาย
โดยตรงรวมอยู่ด้วย เพราะการกระทำความผิดอาชุนั้นมิได้ก่อความเสียหายต่อผู้ถูกกระทำความผิดเท่านั้น
เช่น ก. เซาบ้าน ข. อยู่อาศัย ปรากฏว่าบ้านได้ถูกผู้อื่นทำให้เสียหาย ก. ได้รับความเสียหาย
โดยตรง เพราะถูกรบกวนการครอบครอง ส่วน ข. ได้รับความเสียหายโดยตรงเพราะทรัพย์สิน
ของตนเสียหาย การวินิจฉัยว่าใครเป็นผู้เสียหายโดยตรงในกรณีประการที่สอง จะต้องพิจารณา
จากหลักเกณฑ์ ดังนี้คือ

(๑) องค์ประกอบของความผิดอาชุนั้นได้จำกัดเฉพาะผู้ถูกกระทำความผิดเท่านั้น
ที่จะได้รับผลเสียหาย ความผิดอาชุนั้นบางฐานเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบความผิดแล้วจะเห็น
ได้ว่าบุคคลซึ่งได้รับความเสียหาย มีเฉพาะผู้ถูกกระทำความผิดเท่านั้น เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น
ฐานทำร้ายร่างกาย ฐานข่มขืนกระทำชำเรา ฐานให้แก่งลูก เป็นต้น ผู้เสียหายโดยตรง
จึงมีเฉพาะผู้ถูกกระทำความผิดเท่านั้น แต่ความผิดอาชุนั้นบางฐานองค์ประกอบของความผิดมิได้
จำกัด ความเสียหายมีเฉพาะผู้ถูกกระทำ บุคคลซึ่งมิได้ถูกกระทำอาจเป็นผู้เสียหายโดยตรง
ได้ เช่น ความผิดฐานแจ้งความเท็จ ฐานเบิกความเท็จ ฐานลักทรัพย์ ฐานยักยอก ฐาน
ฉ้อโกง ฐานทำให้เสียทรัพย์สิน เป็นต้น ดังนั้นถ้าจะพิจารณาว่าผู้มิได้ถูกกระทำความผิดจะเป็นผู้
เสียหายโดยตรงได้หรือไม่ จึงต้องพิจารณาจากองค์ประกอบของความผิดอาชุนั้นก่อนว่าผู้มิได้
ถูกกระทำความผิดมีสิทธิเป็นผู้เสียหายโดยตรงได้ แล้วจึงค่อยพิจารณาหลักเกณฑ์อื่นต่อไป

(๒) บุคคลนั้นจะต้องได้รับความเสียหายที่ใกล้ชิดกับการกระทำความผิดอาชุนั้น
เพราะถ้าได้รับความเสียหายทางไกลออกไปก็ไม่นับว่าเป็นผู้เสียหายโดยตรง (คำพิพากษา
ฎีกาที่ ๑๓๑-๒๕๐๔ ๒๕๐๔ ฎ ๑๑๑) ความเสียหายใกล้ชิด คือความเสียหายที่มี "บทบัญญัติ

ของกฎหมายมุ่งประสงค์ให้ความคุ้มครองความเสียหาย"^{๑๓} การพิจารณาว่ากรณีใดจึงจะถือว่าได้รับความเสียหายที่ใกล้ชิดกับการกระทำผิดอาญานั้นจึงต้องพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดอาญา เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกฎหมายอื่น ว่าได้คุ้มครองสิทธิความรับผิดชอบของบุคคลได้รับความเสียหายไว้อย่างไร ประกอบกับข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป ดังนั้น จึงขอยกบทบัญญัติของกฎหมายและข้อเท็จจริงบางเรื่องประกอบการพิจารณาเพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าบุคคลใดจะเป็นผู้เสียหายโดยตรงเมื่อมิได้ถูกกระทำผิด

ก. กรณีความผิดฐานแจ้งความเท็จ หรือเบิกความเท็จ เป็นเรื่องที่กระทำผิดโดยตรงต่อเจ้าพนักงานหรือศาล เจ้าพนักงานหรือศาลจึงเป็นผู้เสียหายโดยตรง และโดยปกติบุคคลอื่นไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง แม้ได้รับความเสียหายอยู่บ้าง เช่น การแจ้งความหรือเบิกความ มิได้พาดพิงถึง ก. หรือทรัพย์สินของ ก. ก. ไม่ใช่ผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๒/๒๕๑๔ ฎ ๓๖๓ ที่ ๑๓๗๓/๒๕๑๔ ๒๕๑๔ ฎ ๑๑๗๑ ที่ ๑๓๖๐/๒๕๑๕ ๒๕๑๕ ฎ ๑๐๗๑ ที่ ๓๒๓/๒๕๒๐ ๒๕๒๐ ฎ ๑๕๔ ที่ ๑๗๕๓/๒๕๑๘ ๒๕๑๘ ฎ ๑๖๗๐ ที่ ๒๕๗/๒๕๐๘ ๒๕๐๘ ฎ ๒๔๔๖) ส. เซารถยนต์ของ ช. แล้วขังยกรถยนต์คันนั้นไปและนำความเท็จไปแจ้งว่ารถยนต์ถูกคนร้ายชิงไป ช. ไม่ใช่ผู้เสียหายฐานแจ้งความเท็จ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๑๑/๒๕๑๕ ๒๕๑๕ ฎ ๑๑๗๓) การที่ ช. ไม่ใช่ผู้เสียหายฐานแจ้งความเท็จ เพราะ ช. ไม่ได้รับความเสียหายที่ใกล้ชิดกับความผิดฐานแจ้งความเท็จ ความเสียหายของ ช. อยู่ที่รถยนต์ถูกขังยกออกไป ช. จึงเป็นผู้เสียหายโดยตรงฐานขังยก หรือ ก. มอบทะเบียนรถประกันเงินกู้กับ จ. แล้ว ก. ไปแจ้งว่าทะเบียนหายเพื่อให้ทางราชการออกทะเบียนรถใหม่ จ. ไม่ใช่ผู้เสียหายฐานแจ้งความเท็จ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๖/๒๕๑๓ ๒๕๑๓ ฎ ๘๓๖ ที่ ๒๑๗๔/๒๕๑๓ ๒๕๑๓ ฎ ๑๖๓๖)

---

๑๓. คณิง ฤาไชย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ที่ธรณสาร พ.ศ. ๒๕๒๑), หน้า ๘

เพราะการแจ้งความไม่ได้เจาะจงกล่าวถึง จ. ทำให้ จ. เสียหาย และไม่ทำให้ ก. หลุดพ้นจากสัญญากู้เงินได้ จ. จึงไม่ได้เสียหายที่ใกล้ชิดกับการกระทำผิดของ ก. หรือการเบิกความเท็จเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว เพื่อขอฟ้องคดีอาญาไม่เกี่ยวพันถึงจำเลยในคดีแพ่ง จำเลยในคดีแพ่งจึงไม่ใช่ผู้เสียหายฐานเบิกความเท็จ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๕/๒๕๑๔ ๒๕๑๔ ฎ ๓๗๖)

ผู้ซึ่งไม่ใช่เจ้าพนักงานหรือศาลจะเป็นผู้เสียหายในคดีแจ้งความเท็จ หรือ เบิกความเท็จได้นอกเสียจากข้อความเท็จนั้นพวกพ้องทำให้เสียหายอย่างใกล้ชิด เช่น แจ้งความหรือเบิกความเจาะจงว่า ก. กระทำผิดอาญา ซึ่งการเจาะจง ก. อาจทำให้ ก. ถูกจับกุมหรือถูกลงโทษ ก. ย่อมได้รับความเสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๑/๒๔๕๔ ๒๔๕๔ ฎ ๑๒๕) หรือการที่ ข. ขอทุเลาบังคับคดีโดยระบุดังกล่าวอันเป็นเท็จเป็นเหตุให้ศาลอนุญาตให้ทุเลาบังคับคดีที่ศาลพิพากษาให้ บ. ชดใช้ค่าเสียหายให้ อ. อ. เป็นผู้เสียหายฐานเบิกความเท็จ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๒๑/๒๕๑๕ ๒๕๑๕ ฎ ๑๕๘๕) เพราะ อ. ไม่อาจบังคับคดีได้ทันที ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้อ่านาจ อ. บังคับคดีได้ทันที หรือกรณีที่ พ. แจ้งต่อนายทะเบียนสมรสว่าไม่เคยสมรสมาก่อน อันเป็นความเท็จ นายทะเบียนจึงจดทะเบียนสมรสให้ พ. กับ ส. ส. ย่อมได้รับความเสียหายโดยตรง โดยนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะครอบครัวมาพิจารณาให้เห็นว่า การจดทะเบียนสมรสนั้นทำให้การสมรสถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้ ส. เปลี่ยนฐานะบุคคลของคนที่หนึ่งมีสามีโดยผลของกฎหมาย การแจ้งข้อความอันเป็นเท็จของ พ. จึงเกี่ยวกับฐานะบุคคลของ ส. ที่เปลี่ยนแปลงไปในขณะนั้นด้วย หากจะเกี่ยวกับฐานะส่วนตัวของ พ. แฝงเคียงไม่ และข้อความดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการที่นายทะเบียนสมรสจะจดทะเบียนสมรสให้ ส. กับ พ. นั้นเอง จึงกระทบกระเทือนถึงความเป็นอยู่ของ ส. ด้วย เมื่อ พ. มีคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว การจดทะเบียนสมรสระหว่าง ส. กับ พ. จึงผิดเงื่อนไขตามกฎหมาย ซึ่งให้ถือเป็นโมฆะ กรณีจึงเห็นได้ว่า เมื่อมีบุคคลอ้างว่าการสมรสเป็นโมฆะ และศาลพิพากษาเช่นนั้น ส. ย่อมได้รับความเสียหาย เพราะตกอยู่ในฐานะเป็นหญิงมีสามีไม่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๑๔/๒๕๑๘ ๒๕๑๘ ฎ ๓๑๑๑)

และภริยาเดิมที่ได้จดทะเบียนสมรสไว้ก็เป็นผู้เสียหายโดยตรง เพราะภริยาเดิมได้รับการ
กระทบกระทั่งในฐานะบุคคล เช่นเดียวกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๔๓/๒๕๒๒ ๒๕๒๒ ฎ ๒๓๐๘)

ข. กรณีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์นั้นเป็น
ความผิดที่ทำให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สินเป็นส่วนใหญ่ การวินิจฉัยผู้เสียหายโดยตรงจึง
ต้องนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาช่วยในการวินิจฉัยจึงสามารถทราบได้ว่า
ใครควรจะเป็นผู้เสียหายโดยตรง บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งนำมาประกอบ
การวินิจฉัย เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ยักยอก มุกรุก ฉ้อโกง ทำให้เสียทรัพย์นั้น เจ้าของ
กรรมสิทธิ์และผู้มีสิทธิครอบครอง ต่างเป็นผู้เสียหายโดยตรง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๒๐/๒๕๐๕
๒๕๐๕ ฎ ๘๕๕ ที่ ๑๒๘๘/๒๕๑๘ ๒๕๑๘ ฎ ๑๐๓๘ ที่ ๘๓๘/๒๕๑๓ ๒๕๑๓ ฎ ๘๘๘) ส่วนถ้าเป็น
กรณีการฝากเงิน ผู้รับฝากถูกหลอกลวงเอาเงินไป ผู้รับฝากเป็นผู้เสียหาย ผู้ฝากไม่ใช่ผู้เสียหาย
(คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๓/๒๕๐๖ ๒๕๐๖ ฎ ๓๑) เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา ๒๓๒ ให้อำนาจผู้รับฝากเอาเงินไปใช้จ่ายได้และมีหน้าที่ต้องคืนเงินให้ผู้ฝาก
จนครบจำนวน แม้ว่าเงินที่ฝากนั้นจะสูญหายไปด้วยเหตุสุดวิสัยก็ตาม ดังนั้นผู้ฝากจึงไม่ได้รับความ
เสียหายเพราะผู้รับฝากของรับผิดชอบในเงินจำนวนนั้นอยู่แล้ว กรณีการฝากเงินจึงต่าง
จากกรณีอื่น ๆ เป็นต้น

๒.๒.๒ บุคคลนั้นต้องได้รับความเสียหายในระหว่างความผิดเกิดขึ้น

เนื่องจากการดำเนินคดีอาญากระทบกระทั่งอนาคติและเสรีภาพของบุคคลตั้งที่กล่าวมาแล้ว
จึงไม่อาจให้อำนาจในการดำเนินคดีอาญาแก่บุคคลโดยไม่มีสิ้นสุดได้ เพราะอาจมีการโอนอำนาจ
การฟ้องคดีอาญาให้แก่กัน อันเป็นช่องทางให้เกิดการดำเนินคดีอาญาโดยมิชอบ ดังนั้นผู้ได้รับความ
เสียหายเมื่อความผิดได้สิ้นสุดไปแล้วจึงไม่ใช่ผู้เสียหาย เช่น ป. ตกลงว่าจ้าง ส. ขอม
รถซักรีดเป็นเงิน ๑๒,๕๐๐ บาท ในระหว่างกำลังซ่อม ค. เป็นลูกจ้างของ ส. ได้หลอกลวง
ป. ให้หลงเชื่อว่าทางของ ส. ให้ ค. มาขอรับเงิน ๕,๐๐๐ บาท เพื่อไปซื้ออะไหล่ในการ
ซ่อมรถ ป. จึงมอบเงินให้ ค. ไป ป. จึงเป็นผู้เสียหายในขณะที่ ค. กระทำผิดฐานฉ้อโกง
แม้ ส. จะรับเงินค่าซ่อมอีกเพียง ๓,๕๐๐ บาท ไม่ทำให้ ส. เป็นผู้เสียหายและ ป. หลุด

พ้นจากการเป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๐๐/๒๕๑๖ ๒๕๑๖ ฎ ๑๓๘๓) ก. ลักทรัพย์
ของ ข. ขณะ ข. มีชีวิตอยู่ เมื่อ ข. ถึงแก่กรรม ทายาทหรือผู้จัดการมรดกไม่ใช่ผู้เสียหาย
(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๕/๒๔๕๒ ๒๔๕๒ ฎ ๑๓๘ ที่ ๓๓๘/๒๕๑๕ ๒๕๑๕ ฎ ๔๑๔) ก. สลักหลัง
เช็คอินไปแล้ว เช็คนั้นธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินขณะนั้น ก. ไม่ใช่ผู้ทรง แม ก. จะ
ต้องรับผิดชอบผู้ทรง ก. ก็ไม่ใช่ผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๓๓/๒๕๒๐ ๒๕๒๐ ฎ ๑๖๔๙)
ส่วนในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคล แม้จะมีการเปลี่ยนผู้มีอำนาจแสดงเจตนาแทน
นิติบุคคล ผู้มีอำนาจแสดงเจตนาแทนนิติบุคคลคนใหม่ หลังจากความผิดเกิดขึ้นแล้วผู้มีอำนาจทำ
การแทนนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาได้ เพราะผู้เสียหายที่แท้จริงคือ

(นิติบุคคล)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิติบุคคล ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๒๕/๒๕๑๖ ๒๕๑๖ ณ ๑๔๖๖)

เมื่อบุคคลใดเป็นผู้เสียหายแล้ว การเป็นผู้เสียหายไม่อาจหมดไป แม้ความเสียหายนั้นได้หมดไปแล้วก็ตาม และการได้รับการชดเชยหรือให้ค่าทดแทนความเสียหายเพื่อทำให้ความเสียหายนั้นหมดไป ก็ไม่ทำให้สิทธิหน้าที่คืออาญา มาฟ้องระงับไป สิทธิหน้าที่คืออาญา มาฟ้องระงับ ต้องเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๘ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๔๘/๒๕๑๓ ๒๕๑๓ ณ ๑๘๖๘) การประนีประนอมยอมความกันในคดีแพ่งไม่ทำให้สิทธิหน้าที่คืออาญา มาฟ้องระงับไป ผู้กระทำความผิดจึงอาจถูกฟ้องคดีอาญาได้ แม้มีการประนีประนอมยอมความทางแพ่งแล้ว

๒.๓ บุคคลซึ่งยินยอมให้ผู้อื่นกระทำ

ความยินยอมตามความเข้าใจทั่วไปอาจหมายความว่า การจงใจปล่อยให้เหตุการณ์อย่างหนึ่งเกิดขึ้นโดยไม่ขัดขวางทั้ง ๆ ที่สามารถขัดขวางได้ แต่ความหมายนี้ยังไม่พอจะถือว่าเป็นความยินยอมตามความหมายของกฎหมาย ซึ่งจะต้องเป็นการแสดงความประสงค์ที่จะให้เหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นโดยแสดงออกด้วยการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยตนเองหรือโดยให้ผู้อื่นกระทำแทนตน อันเป็นการแสดงความประสงค์นั้นต่อผู้กระทำเหตุการณ์นั้น ให้เข้าใจว่าตนอนุญาตให้กระทำได้ทีเดียว ยกเว้นแต่ในกรณีพิเศษอย่างยิ่งเท่านั้นที่การนิ่งไม่ขัดขวางอาจถือได้ว่าเป็นความยินยอม เพราะเป็นที่เข้าใจกันโดยปกติทั่วไปว่า การนิ่งในพฤติการณ์เช่นนั้นเป็นการยินยอม การแสดงออกซึ่งความประสงค์อันถือได้ว่าเป็นความยินยอมดังกล่าวนั้นอาจแสดงออกโดยชัดแจ้ง หรือแสดงออกโดยปริยายก็ได้ เป็นต้นว่าผู้เสียหายที่จะให้ความยินยอมไม่สามารถให้ความยินยอมได้ เช่น เข้าไปในบ้านเพื่อซ่อมแซมท่อน้ำรั่วในระหว่างที่เจ้าของบ้านไม่อยู่หรือช่วยทำโคมไฟที่กระทำความผิดระหว่างที่ผู้ปกครองไม่อยู่ การเข้าเล่นกีฬาบางอย่างที่ต้องเสี่ยงหรือคาดหมายไว้ว่าจะเกิดอันตรายแก่กาย ถือได้ว่าเป็นการยินยอมให้ทำอันตรายร่างกาย แพทย์ทำการผ่าตัดก็ได้ทั้ง ๆ ผู้ป่วยไม่สามารถแสดงความยินยอมได้ ถ้าหากรอช้าไปอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิตของเขา การถูกต้องร่างกายกันในชีวิตประจำวันสันนิษฐานได้ว่ายินยอมดังนี้ เป็นต้น^{๑๔}

^{๑๔} จิตติ คิงส์กัทย์, เรื่องเดียวกัน, พิมพ์ครั้งที่ ๔ หน้า ๒๓๘ - ๒๔๒

การที่ผู้เสียหายให้ความยินยอมให้ผู้อื่นกระทำต่อคนนั้นจะถือว่าเป็นความผิดหรือไม่ นั้น ในทางความผิดอาญาโดยทั่วไปแล้ว ความยินยอมของผู้เสียหายไม่มีความสำคัญที่จะทำให้ การกระทำเป็นความผิดหรือไม่เป็นความผิด เพราะกฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ผู้กระทำผิดเพื่อป้องกันความเสียหายต่อชุมชน มิได้มุ่งจะคุ้มครองแต่ความเสียหายของเอกชน และในประมวลกฎหมายอาญา ไม่ได้บัญญัติในเรื่องความยินยอมของผู้เสียหายไว้เป็นเหตุยกเว้น ความผิดดังเช่น การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่มีหลักกฎหมายทั่วไปซึ่งเป็นที่ยอมรับของ นานาประเทศว่า "ความยินยอมไม่ถือว่าเป็นความผิด (Volenti non fit injuria)" มีปัญหาว่าความผิดทางอาญาของเราได้นำหลักดังกล่าวนี้มาใช้หรือไม่ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติ ประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ความผิดบางประเภทต้องกระทำโดยปราศจากความยินยอมของ ผู้เสียหาย เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา ๒๓๖, ๒๓๘; ๒๔๓, ๒๔๔ ความผิดต่อเสรีภาพ มาตรา ๓๐๘, ๓๑๓(๒), ๓๒๐ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์มาตรา ๓๓๗ ถึง ๓๔๑ หรือโดยสภาพ แล้วความผิดจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้เสียหายไม่ยินยอม เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ โกงเจ้าหนี้ ยักยอก ทำให้เสียทรัพย์ หรือบุกรุก เป็นต้น จึงถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ความยินยอมของผู้เสียหายจึงมีความสำคัญที่ทำให้การกระทำนั้นเป็นความผิดหรือไม่ และมีกรณีความ ผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายได้ยอมความถูกต้องตามกฎหมายแล้วทำให้สิทธิหน้าที่อาญา มาฟ้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๕(๒) ซึ่งแสดงว่าแม้แต่ กรณีซึ่งความผิดอาญาเกิดขึ้นแล้ว กฎหมายยังยอมรับให้มีการระงับความผิดอาญาได้โดยการ ยอมความของผู้เสียหาย ดังนั้นในทางอาญาของเรา จึงยอมรับหลัก "ความยินยอมไม่ถือว่าเป็น ความผิด" เช่น การที่เรายินยอมให้แพทย์ทำการผ่าตัดเพื่อการรักษา ยินยอมให้ช่างตัดผม ทำการตัดผมเราไม่ถือว่าเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายหรือ เราขึ้นรถประจำทางมีการ เบียด เสียดถูกตัวกัน เราไม่ถือว่าเป็นการกระทำอนาจาร แต่มีนักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่า เหตุยกเว้นความผิดดังกล่าว "เป็นไปตามกฎหมายจารีตประเพณี"^{๑๕} ศาลฎีกาได้ยอมรับหลัก ความยินยอมไม่ถือว่าเป็นความผิดโดยเคยวินิจฉัยว่าความยินยอมของผู้เสียหายทำให้การกระทำ

---

^{๑๕} หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค ๑ พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๑๔) หน้า ๑๒๘

ของจำเลยไม่เป็นความผิด ตามนัยคำพิพากษาศฎีกาที่ ๑๓๕๐/๒๔๗๕ ๒๐ ขส.๑๖๓๐ ที่ ๖๑๖/๒๔๘๒ ที่ ๗๘๗/๒๔๘๓ ๒๔ ขส.๑๑๔๐ ที่ ๑๐๘๓/๒๕๑๐ ๒๕๑๐ ฎ๒๒๔๗ ที่ ๗๘๘/๒๕๑๕ ฎ๔๑๑ เป็นต้น

ดังที่กล่าวมาแล้วความยินยอมของผู้เสียหายจึงอาจจะเป็นทั้งมีความผิดและไม่มี ความผิด กรณีใดจึงจะถือว่าความยินยอมเป็นเหตุยกเว้นโทษ ทำให้ไม่มีความผิดบ้าง จึง ต้องพิจารณาจากกฎหมายอาญา และการที่ผู้เสียหายยินยอมให้ผู้อื่นกระทำนั้นจะยัง เป็นผู้เสียหายที่แท้จริง ซึ่งมีอำนาจฟ้องคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ สามารถแบ่งพิจารณาออกเป็น ๒ กรณี คือ

๒.๓.๑ กรณีความยินยอมของผู้เสียหายทำให้ผู้กระทำไม่มีความผิด
ความยินยอมที่ทำให้ผู้กระทำไม่มีความผิดนั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเป็นหลักไว้ใน คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๐๓/๒๕๐๘ ๒๕๐๘ ฎ ๒๐๘๕ ว่า "มีหลักกฎหมายทั่วไปเป็นเหตุยกเว้นความผิดอาญา อยู่ว่า ความยินยอมอันบริสุทธิ์ของผู้เสียหายให้ผู้ใดกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด นั้น ถ้าความยินยอมนั้นไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดีและมีอยู่จนถึงขณะกระทำการอัน กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้นแล้ว ความยินยอมนั้นยอมเป็นข้อยกเว้นมิให้การกระทำนั้น เป็นความผิดขึ้นได้" เมื่อกรณีใดเข้าหลัก ความยินยอมไม่ถือว่าเป็นความผิด การกระทำ ของผู้กระทำซึ่งได้รับความยินยอมดังกล่าวย่อมไม่มีผู้เสียหายตามกฎหมาย เนื่องจากขาดองค์ ประกอบการ เป็นผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔) ว่า "ผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง" ดังที่กล่าวไว้แล้วในข้อ ๒ เพราะไม่มีความผิดทางอาญาฐานใดฐานหนึ่งเกิดขึ้นกับผู้ใด เช่น

ผู้ตายกับจำเลยสมัครใจชกมวยพนันเอาเงินกันโดยมิได้รับอนุญาตจะถือว่าฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายไม่ได้เมื่อผู้ตายถึงแก่ความตาย เพราะการชกมวยนั้นผู้ตาย ก็มิใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย บิดาของผู้ตายยอมไม่มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้ตายได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๘๓/๒๕๑๐ ๒๕๑๐ ฎ ๒๒๔๗)

"ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าผู้ตายกับจำเลยสมัครใจยอมรับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ตัวเอง อันเนื่องมาจากการชกต่อยกันนั้น จึงทำให้ถือว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายไม่ได้"๑๖

จำเลยจะให้ ล. ถ. และ พ. ร้องขอให้ศาลสั่งว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบ ให้นำใบแต่งตั้งนายไปให้ ล. ถ. และ พ. เช่นชื่อ ล. ถ. และ พ. เช่นชื่อไม่ได้ จึงยินยอมให้ ค. เช่นชื่อแทน แล้วจำเลยนำใบแต่งตั้งนายนั้นไปให้นายความยื่นต่อศาลพร้อมคำร้อง ดังนี้ ล.ถ.และ พ. ไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๘/๒๕๑๓ ๒๕๑๓ ฎ ๕๒๑)

ความยินยอมซึ่งทำให้ผู้กระทำไม่มีความผิดอาญานั้น แม้การกระทำจะก่อให้เกิดผลเสียหายโดยตรงกับบุคคลอื่นซึ่งไม่ได้ให้ความยินยอมได้รับความเสียหายก็ตาม บุคคลเหล่านั้นก็ถือว่าไม่ใช่ผู้เสียหายด้วย เพราะถือว่าไม่มีความผิดอาญาเกิดขึ้น เช่น ก. เป็นเจ้าของปากกา ไล่ให้ ข. ยืมปากกาไปใช้ ข. ยินยอมให้ ค. ลักปากกานั้นไป การกระทำของ ค. ไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์ ข. ไม่ใช่ผู้เสียหาย และ ก. แม้จะไม่ได้ให้ความยินยอมด้วย ก็ถือว่าไม่ใช่ผู้เสียหายด้วยหรือการยินยอมให้ผู้อื่นออกเช็ค โดยรู้อยู่แล้วว่าผู้ออกเช็คไม่มีเงินตามเช็คที่จะชำระได้ ผู้ออกเช็คย่อมไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๐๓/๒๕๐๘ ๒๕๐๘ ฎ ๒๐๘๕) แม้ผู้ยินยอมให้ออกเช็คนั้นจะโอนเช็คไปให้บุคคลอื่น บุคคลผู้รับเช็คไว้ในขณะธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินผู้รับเช็คไว้ไม่ใช่ผู้เสียหาย "เพราะไม่มีความผิดและความเสียหายเกิดขึ้น หากผู้รับเช็คไว้จะได้รับความเสียหายก็ไม่ใช่ความเสียหายตามกฎหมายหรือที่กฎหมายให้ความคุ้มครองทางอาญา"๑๗

๒.๓.๒ กรณีความยินยอมของผู้เสียหายยังทำให้ผู้กระทำมีความผิด
ในกรณีนี้แม้ผู้เสียหายให้ความยินยอมการกระทำก็ยังเป็นความผิดไม่เข้าข้อยกเว้นในหลักความยินยอมไม่ถือว่าเป็นความผิด เช่น ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ที่เดียวว่า แม้ผู้เสียหายจะยิน

๑๖ ไพจิตร บุญญพันธ์ , หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๘๓/๒๕๑๐ ๒๕๑๐ ฎ ๒๒๘๗

๑๗ ไพจิตร บุญญพันธ์ , "ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความยินยอมของผู้เสียหาย", คุณพาน เล่มที่ ๑ ปีที่ ๒๐ พ.ศ.๒๕๑๖ หน้า ๕๗

ยอมการกระทำก็ยังเป็นความผิด เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๓๗, ๒๓๘, ๒๔๒, ๓๐๑, ๓๐๒, ๓๑๕ หรือในกรณีซึ่งความยินยอมให้กระทำนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น ยอมให้ฆ่า เป็นต้น ความยินยอมนี้จะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ยอมจะต้องพิจารณาตามความรู้สึกของบุคคลทั่วไปในท้องที่เวลาที่เกิดเหตุและข้อเท็จจริงแต่ละกรณีไป เช่น การยอมให้บุคคลอื่นทำร้ายร่างกายถือว่าขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่การยอมให้แพทย์ผ่าตัดเพื่อการรักษาหรือสมัครใจเล่นกีฬายอมไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ✓

✓ ความยินยอมซึ่งทำให้ผู้กระทำยังมีความผิดนั้น ถือว่าผู้ให้ความยินยอมไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมายเหมือนกับความยินยอมที่ทำให้ไม่มีความผิดดังกล่าวมาแล้วข้างต้น แม้ว่ามีความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งเกิดขึ้นก็ตาม แต่เมื่อผู้ให้ความยินยอมได้ให้ความยินยอมให้ผู้อื่นกระทำต่อตน แสดงว่าผู้ให้ความยินยอม ยอมรับความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง จึงถือว่าผู้ให้ความยินยอมนั้นได้รับความเสียหายไม่ได้ "บุคคลจะเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายบุคคลนั้นจะต้องไม่เป็นผู้ยินยอมให้มีการกระทำความผิดกระทำต่อตน"^{๑๔} ความเสียหายจะเกิดขึ้นได้ก็แต่การละเมิดสิทธิ แต่เมื่อลูกหนี้ยินยอมให้คอกเบี้ยเกินอัตราแก่เขาไปโดยดี มิได้มีการละเมิดสิทธิผิดสัญญาอย่างใดจะว่าตนเป็นผู้เสียหายตามความหมายในกฎหมายไม่ได้เอง"^{๑๕} การที่โจทก์ทำให้จำเลยพ้นเพื่อทดลองศาลอาคมซึ่งตนเชื่อถือและอวดอ้างว่าตนอยู่คงนั้น เป็นการที่โจทก์ได้ยอมหรือสมัครใจให้จำเลยทำต่อร่างกาย เป็นการยอมรับผลเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตนเองตามกฎหมาย จึงถือไม่ได้ว่าโจทก์ได้รับความเสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๓๓/๒๕๑๐ ๒๕๑๐ ฎ ๑๔๕๕) กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวนั้นเป็นกรณีโจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง แต่สามารถนำมาใช้พิจารณา ผู้ได้รับความเสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ เพราะถ้าบุคคลใดได้รับความเสียหายในทางแพ่ง อันเนื่องจากการกระทำผิดทางอาญา ก็สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีทางจะเป็นความเสียหายในทางอาญาได้ "แต่ถ้าไม่มีความ

^{๑๔} คณิง ฤชาชัย , เรื่องเดียวกัน , หน้า ๕

^{๑๕} เส็นย์ ปราโมช , ม.ร.ว. หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๖๔/๒๕๓๕

เสียหายในทางแพ่งเกิดขึ้นอันเนื่องจากการกระทำผิดนั้นเลย ก็ไม่มีทางเป็นผู้เสียหายในทางอาญาได้เลย"^{๒๐}

ประกอบด้วยความยินยอมให้ผู้อื่นกระทำยังเป็นการผิดอาญานั้น การที่กฎหมายกำหนดให้กระทำยังเป็นการผิด เนื่องจากความผิดดังกล่าวขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การกระทำผิดจึงก่อให้เกิดความเสียหายต่อชุมชนมากกว่าก่อให้เกิดความเสียหายต่อเอกชน ส่วนตัว ดังนั้นแม้เอกชนจะไม่ได้ได้รับความเสียหาย ก็ไม่มีผลกระทบกระเทือนความผิดที่เกิดขึ้น การที่ผู้ให้ความยินยอมจะได้รับความเสียหายหรือไม่ จึงไม่ใช่สาระสำคัญที่กฎหมายได้กำหนดให้การกระทำซึ่งได้รับความยินยอมเป็นการผิด เช่น

การที่ลูกหนี้ทำสัญญาและชำระดอกเบี้ยเกินอัตราในกฎหมายให้แก่เจ้าหนี้โดยความสมัครใจนั้น ไม่เรียกว่าลูกหนี้เป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย อันจะพึงเป็นโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษเจ้าหนี้ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๘/๒๔๙๕ ๒๐ ธศ. ๑๑๒๔ ที่ ๑๑๘๓/๒๔๘๐ ๒๑ ธศ. ๑๒๒๐ ที่ ๖๔๓/๒๔๘๖ ๒๔๘๖ ฎ ๕๓๖ ที่ ๑๒๕๑/๒๕๐๓ ๒๕๐๓ ฎ ๑๓๘๕) การที่ลูกหนี้ยินยอมให้เจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นไม่ใช่ความผิดของลูกหนี้ แต่เป็นความยินยอมของลูกหนี้ ซึ่งทำให้ลูกหนี้ไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย และการกระทำของเจ้าหนี้ในการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรายังเป็นความผิด อัยการมีอำนาจฟ้องเจ้าหนี้ความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๗/๒๕๐๑ ๒๕๐๑ ฎ ๑๐๘)

ผู้เช่าที่สมัครใจยอมให้ผู้ให้เช่าขึ้นค่าเช่ามาเป็นเวลาปีเศษแล้ว ถือว่าผู้เช่าไม่ใช่ผู้เสียหาย ไม่มีสิทธิฟ้องขอให้ลงโทษผู้ให้เช่าฐานขึ้นค่าเช่า โดยไม่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่า (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๕/๒๔๙๓ ๒๔๙๓ ฎ ๓๔๗)

ในกรณีความยินยอมของผู้เสียหายยังทำให้ผู้กระทำผิดมีความผิดนั้น เฉพาะผู้ให้ความยินยอมเท่านั้นที่ไม่ใช่ผู้เสียหาย ถ้าผู้อื่นได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดนั้น ผู้นั้นยังคงเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย ความยินยอมจะรวมตลอดไปถึงความเสียหายที่มีต่อผู้อื่นด้วยไม่ได้

---

^{๒๐} อนุมัติ ใจสมุทร , คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
(กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่โรงพิมพ์พี่น้องการพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๑๔) หน้า ๓๓

เว้นแต่กรณีผู้มีอำนาจจัดการแทนซึ่งต้องอาศัยสิทธิซึ่งมีอยู่ในตัวผู้เสียหาย ถ้าผู้ยินยอมให้เขากระทำไม่ใช่ผู้เสียหายแล้ว ผู้มีอำนาจจัดการแทนก็ย่อมไม่มีอำนาจเหนือตัวผู้ให้ความยินยอม เช่น ความผิดฐานพรากผู้เยาว์โดยผู้เยาว์นั้นเต็มใจไปค่าย ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๑๕ ผู้เยาว์ไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย เพราะยินยอมให้เขากระทำ^{๒๑} แต่กรณีความผิดฐานพรากผู้เยาว์นั้น ตามบทบัญญัติของกฎหมายเป็นการกระทำผิดโดยตรงต่อบิตามารคาผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพราะพรากผู้เยาว์ไปจากความปกครอง ดังนั้นบิตามารคาผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเป็นผู้เสียหายโดยตรง ความยินยอมของผู้เยาว์ไม่มีผลกระทบกระเทือนความเสียหายของบิตามารคา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล

✓ ความยินยอมให้ผู้อื่นกระทำต่อคนซึ่งทำให้ผู้ให้ความยินยอมไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้นนั้น ต้องเป็นความยินยอมที่ชัดแจ้ง บริสุทธ์ และมีอยู่ในขณะกระทำผิด

ประการแรก ความยินยอมที่ชัดแจ้ง คือ ต้องมีพฤติการณ์ที่เห็นได้ว่า ผู้ให้ความยินยอมแสดงความประสงค์ที่ยอมให้เหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้น ไม่ใช่กรณีที่ไม่ชัดขวางการกระทำทั้ง ๆ ที่สามารถชัดขวางได้ถือว่าให้ความยินยอม ความยินยอมที่ชัดแจ้งอาจเป็นความยินยอมโดยตรงโดยการกล่าวว่าจะยินยอมให้กระทำ เช่น อ้างว่าอยู่ยงคงกระพันทำให้ผู้อื่นพันคนหรือ เป็นความยินยอมโดยปริยาย คือ การแสดงกริยาให้วิญญูชนทั่วไปและผู้กระทำเข้าใจได้ว่าให้ความยินยอม เช่น การสมัครใจเข้าเล่นกีฬา ย่อมแสดงความยินยอมโดยปริยายว่าต้องมีการ กระทบกระเทือนกันในการกีฬาหรือการหยอกล้อกันเล่นเป็นประจำ เป็นต้น ✓

✓ ประการที่สอง ความยินยอมต้องบริสุทธ์คือ ความยินยอมที่ให้โดยเสรี สมัครใจ ปราศจากการข่มขู่ หลอกลวง สำคัญผิดหรือความรู้พฤติการณ์ของความยินยอมและผู้ให้ความยินยอมมีสำนึกในสภาพและสาระสำคัญของกรกระทำโดยอยู่ในฐานะที่จะเลือกให้ความยินยอม

---

^{๒๑} กรณีนี้อาจถือได้ว่ามีส่วนร่วมในการกระทำผิดด้วย ซึ่งทำให้ผู้เยาว์ไม่ใช่ผู้เสียหายโดยเปรียบเทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๘/๒๕๐๒ ๒๕๐๓ ฎ ๑๒๖๒ หญิงยอมให้ผู้อื่นทำหิตนแห่งลูกนั้นถือว่าหญิงนั้นมีส่วนร่วมในการกระทำผิดด้วย จึงไม่ใช่ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๘)

หรือไม่ให้ความยินยอมอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ การข่มขู่เป็นการใช้กำลังประทุรร้าย ขู่เชิญ
ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมหรือทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกาย เสรีภาพ ชื่อ
เสียง หรือทรัพย์สิน ซึ่งอาจทำต่อผู้ให้ความยินยอมหรือบุคคลที่สามก็ได้ โดยทำให้ผู้ให้ความ
ยินยอมจำยอมจึงมิใช่กรณีให้ความยินยอม

การหลอกลวงมิใช่จะถือว่าไม่ใช่ความยินยอมเสมอไป ทั้งนี้ต้องพิจารณาจากสภาพ
ของการหลอกลวง "ถ้าเป็นกรณีเกิดจากการหลอกลวงในมูลเหตุจูงใจทำให้ผู้ให้ความยินยอม
หลงเชื่อยินยอมให้กระทำก็ยังคงเป็นความยินยอม เช่น ให้เซ็นเช็คโดยหลอกขายของปลอมให้
เป็นต้น"^{๒๑} เว้นแต่การหลอกลวงนั้นเป็นองค์ประกอบของความผิด เช่น ความผิดฐานฉ้อโกง
การหลอกลวงที่จะถือว่าไม่เป็นความยินยอม ต้องเป็นการหลอกลวงในสภาพแห่งการกระทำจึง
จะถือว่าไม่มีความยินยอมให้กระทำ

ความสำคัญผิดหรือความไม่รู้พฤติการณ์ของความยินยอม เป็นเรื่องผู้ให้ความยินยอม
เข้าใจผิดจึงให้ความยินยอมไปโดยไม่รู้พฤติการณ์รวมทั้งความยินยอมของบุคคลผู้มีจิตใจบกพร่อง
เช่น บุคคลวิกลจริตหรือเด็กไร้เดียงสา เป็นต้น จึงถือว่าเป็นความยินยอมโดยชอบด้วยกฎ-
หมายไม่ได้

ประการที่สาม ความยินยอมต้องมีอยู่ขณะกระทำผิด การให้ความยินยอมนั้นอาจจะ
ให้เวลาใดก็ได้ก่อนมีการกระทำผิดเกิดขึ้น แต่จะถือว่าผู้ให้ความยินยอมไม่เสียสิทธิจากการ
กระทำผิดต้องมีความยินยอมอยู่ในขณะกระทำผิด เพราะความยินยอมนั้นอาจถูกเพิกถอนหรือ
บอกเลิกเมื่อใดก็ได้ เป็นสิทธิของผู้ให้ความยินยอมที่จะกระทำได้เสมอ ก่อนมีการกระทำผิด
ความยินยอมไม่ก่อให้เกิดหน้าที่จะผูกพันผู้ให้ความยินยอมจำต้องงดเว้นไม่ฟ้องคดีอาญานั้น เพราะ
อำนาจฟ้องคดีอาญาจะมีอยู่หรือไม่เช่นนั้นมิได้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายลักษณะหนึ่งในทางแพ่ง หาก
อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (คำพิพากษาศฎีกาที่ ๑๔๐๓/๒๕๐๘ ๒๕๐๘ ฉ
๒๐๘๘)

^{๒๑} จิตติ คิงศรัทย์ , เรื่องเดียวกัน , พิมพ์ครั้งที่ ๔ หน้า ๖๔๓

การยินยอมภายหลังที่ความผิดเกิดขึ้นแล้ว ไม่มีผลให้ผู้ซึ่งเป็นผู้เสียหาย แล้วเปลี่ยนแปลงเป็นไม่ใช่ผู้เสียหาย แต่ถ้าเป็นกรณีความผิดอันยอมความได้ ความยินยอมของผู้เสียหาย อาจทำให้เกิดการยอมความซึ่งมีผลทำให้สิทธิหน้าที่อาญาไปฟ้อง ระวังไปตาม มาตรา ๓๕(๒)

๓. ผู้เสียหายโดยนิตินัย

ความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นกับบุคคลนั้นอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทแรก ความเสียหายตามความเป็นจริงหรือซึ่งเรียกกันว่าความเสียหายโดยพฤตินัย ความเสียหายโดยพฤตินัยเป็นความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจริง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่า ความเสียหายดังกล่าวจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายหรือไม่ ประเภทที่สอง ความเสียหายโดยนิตินัย คือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคล ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความเสียหายโดยนิตินัยนั้นจะต้องมีความเสียหายโดยพฤตินัยรวมอยู่ด้วย แต่ความเสียหายโดยพฤตินัยอาจมีความเสียหายโดยนิตินัยรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ สุกแล้วแต่ว่าความเสียหายนั้นจะมีกฎหมายรับรองหรือคุ้มครองเพียงใด

เมื่อความเสียหายแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทดังกล่าว ผู้เสียหายจึงอาจแยกออกได้เป็น ผู้เสียหายโดยพฤตินัย คือ ผู้เสียหายตามความเป็นจริง กับผู้เสียหายโดยนิตินัย คือ ผู้เสียหายตามกฎหมาย ส่วนผู้เสียหายประเภทใดจะมีอำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีอาญานั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔) มิได้กำหนดไว้ *แต่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานในการตีความคำว่า ผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔) นั้นหมายถึงผู้เสียหายโดยนิตินัย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๕๐/๒๔๗๕ ๒๐ ร.ศ.๑๖๓๐ ที่ ๘๔๕/๒๔๘๑ ๒๒ ร.ศ.๑๐๘๔ ที่ ๗๗๑/๒๔๕๓ ๒๔๕๓ ฎ ๗๖๖ ที่ ๑๑๘๓/๒๔๕๔ ๒๔๕๔ ฎ ๕๕๑) "การที่ศาลฎีกาวางหลักเกณฑ์เช่นนั้นก็คงประสงค์จะให้ตรงกับเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔)"^{๒๓} ในการที่จะกำจัดอำนาจการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาของเอกชนให้อยู่ในขอบเขตจำกัด ควบเหตุผลหลายประการ คือ ประการแรก ตามแนวความคิดของนักนิติศาสตร์ส่วนมากเห็นว่า การดำเนินคดีอาญาควร

^{๒๓} หยุค แสงอุทัย หมายถึงคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๘๓/๒๔๕๔ ๒๔๕๔ ฎ

เป็นหน้าที่ของรัฐ เพราะการกระทำผิดอาญากระทบกระเทือนต่อชุมชน ประเทศต่าง ๆ จึงได้ตั้ง
องค์กรของรัฐ คือ พนักงานอัยการ ให้มีหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา เช่น ประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน
สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะในประเทศฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ผู้เสียหาย
ไม่มีอำนาจฟ้องร้องคดีอาญาโดยตรง ก่อศาลการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ เปรียบเสมือนเป็น
คนกลางระหว่างผู้เสียหายกับผู้ถูกกล่าวหา ย่อมก่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย และชุมชนด้วย
ประการที่สอง การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายด้วยตนเองส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในทางแก้แค้นกับผู้
ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตน ซึ่งขัดกับทฤษฎีทางอาชญาวิทยาที่ถือว่าผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นคนไร้
ของสังคม ที่ควรได้รับการรักษาเยียวยาจากสังคม ไม่ควรจะถูกขังคุกด้วยการประณามหรือลงโทษ
เสมอไป วัตถุประสงค์การลงโทษทางอาญาจึงไม่ใช่การแก้แค้นทดแทน ประการที่สาม การไม่จำกัด
ผู้เสียหาย ซึ่งมีอำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาอาจเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายนำคดีอาญามา
เป็นเรื่องการบีบบังคับผู้อื่น เพื่อให้ได้ชดใช้ค่าเสียหายมากกว่าจะมีผลช่วยในการป้องกันปราบปราม
ผู้กระทำผิด ทั้งนี้จึงควรหาวิธีการช่วยให้ผู้เสียหายได้รับชดใช้หรือทดแทนความเสียหายด้วยวิธีการ
อย่างอื่นมากกว่าการให้อำนาจฟ้องร้องดำเนินคดี

บุคคลซึ่งจะถือว่าเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย จะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ

๓.๑ บุคคลนั้นต้องมีอำนาจตามกฎหมาย หมายถึงบทบัญญัติของกฎหมายให้สิทธิ
เอกชนที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อผู้อื่นได้ ผู้เสียหายจึงมีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแต่เนื่อง
จากบทบัญญัติความผิดอาญาทุกฐานมิได้ให้สิทธิขอเอกชนในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเสมอไป
เพราะในบทบัญญัติความผิดอาญาแต่ละฐานนั้นประกอบขึ้นด้วย "วัตถุประสงค์ ที่กฎหมายประสงค์จะ
คุ้มครอง" "ซึ่งวัตถุประสงค์ที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองนี้เป็นส่วนหนึ่งที่แฝงอยู่ในบทบัญญัติความ
ผิดอาญา"^{๒๔} โดยพิจารณาได้จากข้อความในบทบัญญัติความผิดอาญา วัตถุประสงค์ในการบัญญัติ
ความผิดฐานนั้น หรือจากคำพิพากษาของศาล เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น วัตถุประสงค์ที่กฎหมายประสงค์
จะคุ้มครองคือชีวิตมนุษย์ ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่น วัตถุประสงค์ที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง
คือ ร่างกายของมนุษย์ ความผิดฐานลักทรัพย์ วัตถุประสงค์ที่กฎหมายประสงค์

^{๒๔} คณิต ฌ นคร , "ผู้เสียหายในคดีอาญา" , วารสารอัยการ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑

จะคุ้มครอง คือ สิทธิในทรัพย์สินของบุคคล วัตถุประสงค์ที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองในด้านของความเสียหายจากการกระทำผิดอาญานั้นมีหลายอย่างด้วยกัน คือ

๓.๑.๑ วัตถุประสงค์ของกฎหมายจะคุ้มครองความเสียหายของเอกชน
ถ้าบทบัญญัติของกฎหมายฐานใดที่มีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองความเสียหายของเอกชนแล้ว ก็เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้ เช่น ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ความผิดเกี่ยวกับการค้า ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดว่าด้วยการใช้เช็ค ความผิดว่าด้วยห้างหุ้นส่วนสมาคม และมูลนิธิ เป็นต้น ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดจึงเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย เช่น ผู้ทรงเช็คในขณะที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินเป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๖๒/๒๕๑๘ ๒๕๑๘ ฎ ๘๕๒) ผู้เป็นหุ้นส่วนเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยเมื่อผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนฯ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๒๗/๒๕๑๘ ๒๕๑๘ ฎ ๒๖๒๘)

๓.๑.๒ วัตถุประสงค์ของกฎหมายจะคุ้มครองความเสียหายของเจ้าพนักงานหรือสาธารณชน เช่น บทบัญญัติความผิดต่อเจ้าพนักงาน ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ความผิดเกี่ยวกับศาสนา ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา ความผิดเกี่ยวกับดวงตราแสตมป์และตั๋ว เป็นต้น ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองความเสียหายของเจ้าพนักงานหรือสาธารณชนเอกชนผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดตามบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว ไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย เพราะการกระทำผิดย่อมเกิดความเสียหายโดยตรงต่อเจ้าพนักงาน การดำเนินคดีอาญาจึงควรเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ ส่วนกรณีความเสียหายต่อสาธารณชนนั้น " เอกชนคนใดซึ่งรวมอยู่เป็นหน่วยหนึ่งของสาธารณชนจะอ้างความเสียหายส่วนรวมมาเป็นความเสียหายส่วนตัวเองโดยเฉพาะไม่ได้"^{๒๕} จึงควรเป็นหน้าที่ของรัฐดำเนินการแทนสาธารณชน เช่น ความผิดฐานชักรางทางน้ำไหลอันเป็นสาธารณประโยชน์นั้น เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ โดยเฉพาะ (คำพิพากษา

^{๒๕} เสนีย์ ปราโมช .ม.ร.ว. หมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ ๘๔๕/๒๔๘๑
๒๒ ธิส.๑๐๘๘

ฎีกาที่ ๘๔๕/๒๔๘๑ ๒๒ ขส.๑๐๘๔) ความผิดฐานทำลายดวงตราของเจ้าพนักงาน (คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๒/๒๔๘๘ ๒๔๘๘ ฎ ๕๑๓) ความผิดฐานต่อสู้อธิบดีขวางเจ้าพนักงาน (คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๐๓/๒๔๘๖ ๒๔๘๖ ฎ ๓๒๑ ที่ ๑๘๓๓/๒๔๘๗ ๒๔๘๗ ฎ ๑๖๖๗) ความผิดฐานชักชวนหมายหรือคำสั่งศาล (คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๕๔/๒๔๑๒ ๒๕๑๒ ฎ ๗๓๗) ความผิดฐานไม่ออกไปรับและไม่ออกไปรับเมื่อผู้มีส่วนได้เสียร้องขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๑๐๕ และ ๑๐๖ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๗๑/๒๕๑๘ ๒๕๑๘ ฎ ๓๐๑๘) เป็นต้น

นอกจากนี้จากเอกสารผู้ได้รับความเสียหายจะได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ จึงจะถือว่าเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ความบรรทัดฐานของศาลฎีกา (คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๔๕/๒๔๘๑ ๒๒ ขส.๑๐๘๔ ที่ ๑๑๐๖/๒๔๘๕ ๒๔๘๕ ฎ ๕๓๑ ที่ ๒๒๓๗/๒๕๑๓ ๒๕๑๓ ฎ ๒๖๑) คำว่า "ความเสียหายเป็นพิเศษ" นั้นหมายความว่า ได้รับความเสียหายโดยตรงจากการกระทำผิดหรือได้รับความเสียหาย นอกเหนือไปจากสาธารณชน เช่น ความผิดฐานแจ้งความเท็จ หรือเบี่ยงความเท็จ ถ้าเป็นการแจ้งความเท็จหรือเบี่ยงความเท็จ โดยระบุว่าผู้ใดกระทำความผิดโดยตรง ผู้นั้นเป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๑/๒๔๘๔ ๒๔๘๔ ฎ ๑๖๕ ที่ ๕๓๕/๒๔๘๘ ๒๔๘๘ ฎ ๔๕๘) การชักขวางแก่ทางสำหรับน้ำไหล อันเป็นสาธารณประโยชน์ ถ้าปิดกั้นเฉพาะทางน้ำไหลซึ่งเข้าที่คินของบุคคลใดจนไม่สามารถใช้น้ำนั้นได้ บุคคลนั้นได้รับความเสียหายพิเศษ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๔๕/๒๔๘๑ ๒๒ ขส.๑๐๘๔) การทำลายดวงตราของเจ้าพนักงานที่ประทับไม้โดยประสงค์จะให้ไม้ของผู้ได้รับอนุญาตตกเป็นไม้ของผู้อื่น ผู้ได้รับอนุญาตจึงได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ ซึ่งทำให้คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๓/๒๔๘๘ ๒๔๘๘ ฎ ๕๑๓ วินิจฉัยแตกต่างกับคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๐๖/๒๔๘๕ ๒๔๘๕ ฎ ๕๓๓ เพราะข้อเท็จจริงของการกระทำผิดแตกต่างกัน คือ ข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๓/๒๔๘๘ นั้น ไม้ของโจทก์หายไป จำเลยได้เป็นผู้ครอบครองไม้ของโจทก์แล้วจำเลยได้ทำลายดวงตราของเจ้าพนักงาน ปัญหากรรมสิทธิในไม้ไม่ได้อยู่ที่ดวงตราของเจ้าพนักงาน แต่คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๖๖/๒๔๘๕ ข้อเท็จจริงได้ความว่า โจทก์เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้มีสิทธิยึดถือครอบครองไม้ จึงให้เจ้าพนักงานประทับดวงตราบนไม้เพื่อโจทก์จะได้มีสิทธิเข้ายึดถือครอบครองเป็นเจ้าของภายหลัง จำเลยได้ทำลายดวงตราของเจ้าพนักงานแล้วประทับรอยตราของผู้อื่นแทน โดยประสงค์ให้ไม้ของโจทก์ตกเป็นของผู้อื่น ดังนั้นการทำลายดวงตราก็เพื่อให้โจทก์ไม่มีสิทธิยึดถือครอบครองไม้ นั้น โจทก์ย่อมได้รับความเสียหาย

เป็นพิเศษ ความผิดฐานทำลายดวงตราของเจ้าพนักงาน เป็นต้น

๓.๑.๓ วัตถุประสงค์ของกฎหมายจะคุ้มครองความเสียหายต่อการ
ปกครองหรือนโยบายของรัฐ ถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะที่จะดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิด
 เอกชนไม่มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดี แม้จะได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ เอกชนจึงไม่อาจเป็นผู้
 เสียหายโดยนิตินัยได้ บทบัญญัติของกฎหมายใดที่มีวัตถุประสงค์จะคุ้มครองความเสียหายต่อการ
 ปกครองหรือนโยบายของรัฐนั้น พิจารณาได้จากบทบัญญัติความผิดนั้น บัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อ
 การปกครองหรือนโยบายของรัฐ เช่น บทบัญญัติที่กำหนดหรือจำกัดห้ามกระทำความผิดหรือห้ามมีสิ่งของใด
 นอกจากได้รับอนุญาตจากรัฐ เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ ความผิดตามพระราช-
 บัญญัติยาเสพติดให้โทษ ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่
 ๑๕๓๔/๒๕๕๓, ๒๕๕๓ ฎ ๑๖๕๕ ที่ ๒๐๒/๒๕๑๐ ฎ ๑๑๐) ความผิดฐานค้าที่ดินโดยไม่ได้รับอนุญาต
 ตามประมวลกฎหมายที่ดิน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๒/๒๕๑๒, ๒๕๑๒ ฎ ๓๗๔) ความผิดตาม
 พระราชบัญญัติการพิมพ์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๕/๒๕๔๕ ๒๕๔๕ ฎ ๒๑) ความผิดตามพระราชบัญญัติ
 ยาสูบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๑๓/๒๕๕๒ ๒๕๕๒ ฎ ๕๒๓) เป็นต้น

ในกรณีที่เอกชนเป็นบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด แต่ไม่ใช่ผู้เสียหาย
 โดยนิตินัย เพราะไม่มีอำนาจตามกฎหมายตั้งที่ใดกล่าวมาข้างต้นนั้น ถ้าบทบัญญัติของกฎหมายใด
 มีวัตถุประสงค์ที่จะให้อำนาจต่อเอกชนให้เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย เพราะคำนึงถึงประโยชน์ต่างๆ
 ที่จะได้รับจากการให้เอกชนเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยแล้ว บทบัญญัติของกฎหมายนั้นอาจจะกำหนด
 ให้เอกชนผู้ได้รับความเสียหายต่างๆ นั้น เป็นผู้เสียหายตามกฎหมายได้ เช่น บทบัญญัติในประมวล
 กฎหมายอาญามาตรา ๓๓๓ บัญญัติว่า "ถ้าผู้เสียหายในความผิดฐานหมิ่นประมาทตายเสียก่อน
 ร้องทุกข์ให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย"
 หรือบทบัญญัติในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๓ บัญญัติว่า "ในกรณีมีการ
 กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้ถือว่าเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินหรืออาคารที่อยู่ใกล้ซัดหรือ
 ติดต่อกับอาคารที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือบุคคลซึ่งความเป็นอยู่หรือการใช้สอยที่ดินหรือ
 อาคารถูกกระทบกระเทือน เนื่องจากมีการกระทำความผิดดังกล่าว เป็นผู้เสียหาย ตามกฎหมาย
 ว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา" เป็นต้น จากบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองนี้แสดงให้เห็นเจตนารมณ์
 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔) ได้ว่า ผู้จะเป็นผู้เสียหายตามประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา

๒(๔) นั้นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยด้วย เมื่อบุคคลใดไม่อาจเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยได้ตามหลักทั่วไปจึงได้บัญญัติขึ้นเป็นข้อยกเว้นพิเศษ ให้ถือว่าบุคคลที่บัญญัตินั้นตามกฎหมายนั้นเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย

๓.๒ บุคคลนั้นต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำผิดหรือกระทำการใดที่มีวัตถุประสงค์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การที่บุคคลใดมีส่วนร่วมในการกระทำผิดหรือกระทำการใดที่มีวัตถุประสงค์ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นไม่ถือว่าเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย เพราะมีหลักกฎหมายทั่วไปอยู่ว่า "ผู้ที่จะมาขอพึ่งบารมีแห่งความยุติธรรมต้องมาด้วยมืออันบริสุทธิ์"^{๒๖} หรือ "บุคคลไม่สามารถถือเอาประโยชน์อันเกิดแต่ความผิดของตนเอง"^{๒๗} เป็นการแสดงให้เห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒(๔) คงไม่ประสงค์ให้ความคุ้มครองผู้มีส่วนร่วมในการกระทำผิดหรือกระทำการใดที่มีวัตถุประสงค์ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้มีสิทธิที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแก่บุคคลอื่น เพราะแม้แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นกฎหมายเอกชนยังไม่ให้ความคุ้มครองต่อการกระทำที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนที่จะนำมาฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ ดังนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายมหาชนจึงควรตีความโดยเคร่งครัดในการให้สิทธิบุคคลที่จะมีอำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา กว่ากฎหมายเอกชนซึ่งในทางปฏิบัติศาลฎีกาได้พิพากษาตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นนี้ตลอดมา เช่น การสมัครใจวิวาททำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน ไม่ถือว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๕๐/๒๔๓๕ ๒๐ ธ.ศ.๑๖๓๐ ที่ ๕๓๘ - ๕๓๙/๒๔๔๓ ๒๔ ธ.ศ.๓๓๕ ที่ ๕๓๗/๒๔๕๖ ๒๔๕๖ ฎ ๖๐๖ ที่ ๒๒๓ - ๒๒๔/๒๕๑๓ ๒๕๑๓ ฎ ๒๕๑ ที่ ๒๓๕๔/๒๕๑๖ ๒๕๑๖ ฎ ๑๔๕๘ เป็นต้น) หึงยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูก หึงจึงไม่เป็นผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๔/๒๕๐๒ ๒๕๐๒ ฎ ๑๒๖๒) การทะเลาะกันแล้วต่างคนต่างค่า ไม่ถือว่าฝ่ายใดเป็นผู้เสียหายฐานคูห่มืนซึ่งหน้า

๒๖ คณิ่ง ภาไชย , เรื่องเดียวกัน , หน้า ๕

๒๗ วุฒิสาสตร์ เนติญาณ , พระ , วิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.๒๔๓๓

(กรุงเทพฯ: พิมพ์ที่อักษรนิติ พ.ศ.๒๔๓๕) หน้า ๒๐

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕-๓๕/๒๕๐๒ ๒๕๐๒ ฎ ๑๐๑) การที่ ก. ตกกลางซ็อนนับัตรปลอมจาก ข. แม่ ข. จะใช้อุบายหลอกลวงอันเป็นความผิดฐานฉ้อโกง ก็เป็นความตกลงมีวัตถุประสงค์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย มิได้เป็นไปโดยสุจริต ก. ไม่ใช่ผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๓๑/๒๕๔๓ ๒๕๔๓ ฎ ๓๖๖) การส่งทรัพย์สินให้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตั้งคดีไม่กระทำตามหน้าที่ เป็นการผิดกฎหมาย ผู้ส่งทรัพย์สินไม่ใช่ผู้เสียหาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๕๓/๒๕๔๔ ๒๕๔๔ ฎ ๑๐๕๐) เป็นต้น

ผู้ได้รับความเสียหายซึ่งมีส่วนร่วมในการกระทำผิดนั้นไม่ไ้หมายเฉพาะเป็น คดีการในการกระทำผิดเท่านั้น แต่หมายถึง เป็นผู้ก่อให้เกิดมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นไม่ว่า จะเป็นผู้กระทำ คดีการ ผู้ใช้หรือสนับสนุนก็ตาม ถือว่ามีส่วนร่วมในการกระทำผิดนั้น ส่วนกรณี อย่างใดก็ถือว่าเป็นการ ร่วมกระทำผิดเป็นเหตุให้บุคคลได้รับความเสียหายไม่ใช่ผู้เสียหายโดย นิติบัญนั้น จะต้องเป็นผู้ก่อให้เกิดความผิดครั้ง เดียวกันหรือวาระ เดียวกันกับความเสียหายที่ ใ้ได้รับ แต่ถ่าเป็นการกระทำผิดในครั้งก่อนหรือในภายหลังโดยมิได้ร่วมในการก่อให้เกิดความผิด ครั้งที่ได้รับความเสียหายแล้ว ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำผิด เช่น ก. และ ข. ทะเลาะ วิวาททำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน แล้วได้มีผู้ห้ามปรามเลิกกันไป ก. จึงเดินกลับบ้าน ระหว่าง ทาง ข. ไปดักรุมทำร้าย ก. ถือว่า ก. เป็นผู้เสียหายโดยนิติบัญในความผิดครั้งหลังนี้ (คำ พิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๔๐/๒๕๐๓ ๒๕๐๓ ฎ ๖๔๕) ค. เขียนบทความลงหนังสือพิมพ์หมิ่นประมาท อ. ก่อน อ. หมิ่นประมาท ก. บ้าง เป็นการกระทำแยกกันคนละตอน ค. จึงเป็นผู้เสียหายโดย นิติบัญ จากการกระทำผิดของ อ. (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๒/๒๕๑๔ ๒๕๑๔ ฎ ๒๒๕)

ผู้เสียหายที่แท้จริงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น แตกต่างไป จากผู้เสียหายตามความเป็นจริงอยู่มาก เพราะการตีความของคำว่าผู้เสียหายนั้นมีลักษณะ จำกัค บุคคลที่จะเป็นผู้เสียหายจากความเป็นจริง เนื่องจากหน้าที่ในการนำผู้กระทำผิดมา ลงโทษนั้นเป็นหน้าที่ของรัฐ การกระทำผิดต่อสาธารณชน เช่น การที่โรงงานต่าง ๆ ทำ ให้เกิดอากาศเสีย แม่น้ำลำคลองเสียหายจึงควร เป็นหน้าที่ของรัฐในการแก้ไขปรามปราม ผู้กระทำผิดเพื่อประโยชน์ต่อสังคม แต่กรณีอาจเป็นไปได้ว่าเจ้าพนักงานของรัฐเพิกเฉยไม่ คำเนินการต่อผู้กระทำผิด ผู้ได้รับความเสียหายอาจดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาโดยการกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งทำให้พนักงานสอบสวนจะต้อง

ทำการสอบสวนความผิดที่เกิดขึ้น และมีผลให้ต้องนำผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีตามขั้นตอนของกฎหมายต่อไป แต่การจำกัดผู้เสียหายนั้นอาจมีปัญหาในกรณีความผิดอันยอมความได้ที่ผู้เสียหายตายหรือไม่สามารถรู้สึกตัวเอง โดยยังมีใครร้องทุกข์หรือดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำผิดภายในอายุความหรือผู้ได้รับความเสียหายนั้นไม่ใช่ผู้เสียหาย ซึ่งจะทำให้ผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษจากการกระทำผิด เพราะไม่มีบุคคลใดสามารถดำเนินคดีผู้กระทำผิดได้ ซึ่งบทบัญญัติความผิดอาญาของไทยเรามีความผิดอันยอมความมากอีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย